

Українські Вісті

Ціна 60 цф.

UKRAINSKI WISTI • UKRAINIAN NEWS

UKRAINISCHE NACHRICHTEN

Наші закордонні представництва:

Америка: Nesenjuk I. 99 Ave. „С“, New York 9, N.Y., U.S.A.
Англія: A. Bondarenko, 78, Kensington Park Road, London, W. 11
Австралія: Krywolap S. Box 1586. M. G. P. O. Adelaide S. Australia
Аргентина: M. Parasuk, Av. I. M. Campos 556 San Andres F. C. G. Mitre, Argentina.
Бельгія: W. Schklar, 14, Rue F. Stevens, Herstal (Liege), Belgien
Голландія: W. Narasymenko Smaragdplein 75 Utrecht. (Holland)
Канада: A. Kramar, 36 Delaware Ave., Toronto 4, Ont., Canada
Франція: N. Grouchetzky, 33, rue Roque de Fillol Puteaux, Seine. France. K-to: Paris CC 11.087.11

ТИЖНЕВИК ПОЛІТИКИ, ЕКОНОМІКИ, КУЛЬТУРИ І ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ

Рік XVII. ч. 17 /1443/

Herausgeber: Verlagsgesellschaft „Ukrainiski Wisti“
Verlagsort: Neu-Ulm/Donau
Druck: Verlagsgesellschaft „Ukrainiski Wisti“, Neu-Ulm/Do., Schließfach 32 — Tel. 77529

Неділя 23. квітня 1961 р.

Хвилювання в „сторозтерзаному Києві“

Святкування Шевченківського ювілею прокотилося могутньою хвилею по всьому світі. До нашої національної гордості належить, що весь цивілізований світ приділяє стільки уваги вшануванню пам'яті нашого національного генія. Відбулися вродливі збори, віча, академії, доповіді в багатьох культурних центрах світу, вся світова преса приділила належне місце великому Шевченкові в ці дні. Особливо американська й канадська преса (маємо на увазі чужинську, не тільки українську). А це особливо значуще на тлі рішення про побудову пам'ятника Шевченкові в Вінніпезі і в Вашингтоні.

В зв'язку з цією увагою, присвяченою вільним світом Т. Г. Шевченкові, в Києві, в „сторозтерзаному Києві“, постало хвилювання. Як і, напевно, по всій Україні, „сторозтерзаній“ Україні.

Чого ж хвилюються в Києві? І чого ж хвилюються в сторозтерзаній цілій Україні?

Залежить хто хвилюється. Хвилі йдуть упоперек і навхрест, збиваючи цілу водокрут від зудару перекресних настроїв, це безсумніву Хвилювання колонізаторів України по своїй силі переважає хвилювання рабів, бо воно спричинене першим (хвилювання рабів) і помножене на страх колонізаторів і їхню злобу.

В усій Україні хвилюються від зворушення, що світ так заговорив про Україну й її долю в зв'язку з відзначенням ювілею великого сина України — Шевченка. А особливо тому, що навіть висока установа наймогутнішої країни світу — Америки, — Палата Репрезентантів відзначила Шевченківський ювілей й присвятила багато уваги імені українського пророка та його діяльності, де 23. січня ц. р. виступив з великою промовою, присвяченою Шевченкові, американський конгресмен Флад...

І саме з цієї нагоди розхвилювався окупант та його слуги, захлинувся від обурення й злости. А також в додаток, — з нагоди відзначування американськими урядовими чинниками й громадянством дня української незалежності та вшанування в ці дні українських національних державних прапорів...

Як сміють у Палаті Репрезентантів Америки говорити про Україну?!

Як вони сміють говорити про Шевченка?!

Київська «Літературна газета», приміром, надрукувала величезну статтю під заголовком «Шевченко і вони...» в числі за 7. березня цього року. В цій статті стільки докладної злости, а разом з тим і докладної інформації про хвилю Шевченкової шани в Америці, що коли читач процідить це все на ситі свого простого розуму, вищідить геть злобу й жовч окупанта, то матиме досить ціка-

ву й утішну картину, собі на радість. А картина та така:

Світ цікавиться Україною й її долею. В добі ліквідації імперій, в добі розгортання боротьби за їхнє знесення, а особливо за знесення найжорстокішої й найганебнішої імперії, де перебуває й наша батьківщина в неволі, московської імперії, — таке зацікавлення світу долею України та вшанування ним великого генія українського народу — це джерело надій для під'яреного народу й це джерело страху для окупанта.

В великій Америці в самій її столиці, за підтримкою й сприянням уряду, будується пам'ятник Шевченкові. В центрі великого міста другої країни американського континенту Канади, у Вінніпезі, також будується пам'ятник Шевченкові перед парламентом.

Офіційні чинники США відзначають крім того день незалежності України, дні її свободи, потоптані й поругані червоним загарбником 42 роки тому, після військової окупації України й ліквідації Української Народньої Республіки. В найвищих сферах США, на офіційних урочистостях говориться про Україну й її становище...

Це все віддається луною в Україні. Серед народу, і від його всього хвилюється окупант. Бо в нього земля під ногами горить.

Вибух «Літературної газети» є яскравим показником того хвилювання. Але, мабуть, хвилювання того й іншого... Все таки від того хвилювання «Літературної газети» повіває оптимізм в читацькій душі. Колись би про такі прояви симпатій Заходу та заінтересовань до України советська окупантська преса промовчала. Ясна річ. Вона б, мабуть, промовчала й тепер, але... не можна вже промовчати. Процес зросту заінтересовань Україною у вільному світі все більше й більше набирає на силу, вістки про це пруться в усі шпаруни до людських змучених душ на тому боці залізної заслони, люди ловлять їх жа-

Т. С.

До ситуації в УНРаді

(З ЖУРНАЛА «МЕТА»)

Українське громадянство має підстави ставити різні питання. Коли нарешті відбудеться сесія УНРади? Чи намічується якийсь узгодження позицій поміж фракціями, що входять до УНРади? Чи можливий тепер поворот або вступ до УНРади якихось політичних організацій, що стоять поза нею?

Справді, сесія плянувалася на листопад 1960 року. Запізнений приїзд Президента УНР д-ра С. Витвицького до Європи (щойно в другій половині січ-

так і на внутрішньому форумі праці, зараховуючи їх (осяги) на конто української вільної науки.

Коротеньку інформацію про пророблену працю проф. Я. Рудницьким на шляху до Італії і в самій Італії подаємо в цьому числі «УВ» на 5-й сторінці. Репортаж д-ра Г. НАКОНЕЧНОЇ про участь української делегації на VII-му міжнародньому конгресі назвознавства в Італії подамо в наступному числі «УВ».

Бажаємо проф. Я. Рудницькому шаленого подорожі й ще більших успіхів у його праці на добро української науки.
Ред. «УВ»

дбно, повертаючись лицем на Захід, і ті вістки, і той повіз з Заходу нічим уже не можна заглушити й затулити, перегоридити. Треба з усім цим числитися. І от, якщо не можна промовчати, то хоч перебрехати.

Советська преса інформує людські маси про «злі інтриги» «американських капіталістів» навколо України, про «спекуляцію» на Шевченкові тих «капіталістів», про «ужиття Шевченка для холодної війни в інтересах завоювання», «поневолення», «закріпачення України» американськими «акуламу», про каверзу «буржуазних націоналістів», і т. д., і т. п. Вона (преса) лютиться й все хоче подати в кривому люстрі, але в дійсності досягає зворотнього наслідку, з тієї лютоти статті-лайки на адресу Заходу постає яскрава, й безперечно вірна, картина в уяві читача:

Шевченко, як велетень, зі смолоскипом своєї полум'яної й свободоловної музи, зі скрижаллою великої правди українського народу, з кличем про сво-

боду і справедливість для України йде через увесь світ... Про це говорять в урядових інституціях і про це пишуть в газетах, присвячують святочні академії й концерти, про це думають найліпші, найпереводніші, рівно ж як і найпростіші, люди цивілізованого світу...

І ось тому й хвилюються в сторозтерзаному Києві й сторозтерзаній Україні.

Хвилюється окупант зі злости й тривоги. І хвилюється його раби з радости.

Окупантові полигачі процідували Шевченкові оці слова зі злобою, як нібито мильні розрахунки Америки:

Коли

Ми діждемося Вашингтона

З святим і праведним законом?

А діждемося таки колись!

Всі ж інші й ми щитуюмо їх з радістю. Прийде! Наш Вашингтон прийде. Ми його діждемося напевно.

Про це свідчить хвилювання в «сторозтерзаній» Україні.

Повідомлення Українського Інформаційного Бюро

Від якогось часу серед громадянства поширюється дискримінаційна брошура, видана в Англії під заголовком «Хто фактично керує Українською Національною Радою» (Видання «Пропагандного Відділу Крайового Комітету СЗСУ-СП на терені Англії»).

Голова Центрального Комітету СЗСУ-СП п. В. Доленко на нараді фракцій УНРади 16. квітня 1961 р. склав на руки Пана Президента УНР в екзилі наступну заяву:

«Мюнхен, 15. квітня 1961 р.

До Високоповажаного Пана Президента Української Народньої Республіки в екзилі д-ра Степана Витвицького.

Мюнхен.

Високоповажаний Пана Президенте!

В Лондоні появилася брошура під назвою «Хто фактично керує УНРадою».

Цим маю шану довести до Вашого відома, що ані Крайовий Комітет СЗСУ-

СП в Англії, ані Центральний Комітет СЗСУ-СП до цієї брошури жодного відношення не мають і такі методи політичної боротьби засуджують.

З правдивою до Вас пошаною

В. ДОЛЕНКО

(Голова Центрального Комітету Союзу Земель Соборної України-СП)»

Коли не потрібно коментарів

Вгорі ми надрукували повідомлення Українського Інформаційного Бюро. Подана в нім офіційна заява провідника СЗСУ-СП на нараді всіх фракцій УНРади, складена на руки Президента УНР в екзилі д-ра С. Витвицького, настільки красномовна, що не потребує жадних коментарів.

Відмежовання лідером СЗСУ-СП п. Доленком своєї організації від явно ворожих авантур, і осудження їх, — вносить якусь ясність у справу.

Ред. «УВ»

Професор Я. Рудницький відвідав редакцію «УВ»

На зворотньому шляху з VII-го міжнароднього конгресу назвознавства, який відбувся в Італії, світової слави український учений, професор Мавітобського університету (Вінніпег), президент Української Вільної Академії Наук у Канаді проф. Я. РУДНИЦЬКИЙ, в супроводі вдови та донечки Д. Антоновича, відвідав 16. 4. 1961 р. редакцію «УВ». В ширій, дружній розмові з працівниками редакції «УВ» професор поділився новинами успіхів української делегації на міжнародньому конгресі назвознавства в Італії, на наше прохання скромно поінформував про власні осяги як на зовнішньому,

чі, бо тут ідеться про дуже глибокі політичні розходження. І якщо опозиція не вгає у ставленні закідів, то на них мусять відповідати діячі тих фракцій, які підтримують політику Виконавчого Органу. Це нормальна річ у демократичних відносинах.

Є різні явища, які не приписують, а, навпаки, стримують справу скликання сесії. Насамперед треба тут згадати про поставу фракції УНДО. Довший час ця фракція, як цілість, не виявляла свого становища до ситуації, яка витворилася в УНРади. Деякі члени цієї організації твердили, що УНДО є проти опозиції. І от аж по роковій мовчанні УНДО, саме в момент приїзду Президента Витвицького до Європи, виявило своє становище. Воно запевняє, що не хоче нічого іншого, як замирнення і співпраці поміж фракціями УНРади, а тим часом в оголошених своїх постановках, прийнятих, до речі, аж рік тому, зайняло непримиренне становище, зокрема в справі Американського Комітету Визволення. В найовіжішому комунікаті Президії УНДО з 5. березня ц. р. сказано:

«УНДО принципіально розходиться з методами поступовання і політикою п. М. А. Лівичького у відношенні до Американського Комітету, що було й є основним змістом цілого внутрішнього конфлікту... Доки цього договорення (себто в справі Американського Комітету — Т. С.) не буде, УНДО продовжуватиме свою мериторичну опозицію».

(Закінчення в наступному числі)

Василь ФЕДОРОНЧУК

Розпочалася нова епоха в житті Коммонвелту

Одинадцята конференція прем'єр-міністрів Коммонвелту, яка відбулася в Лондоні з 8 по 17 березня, визначила рішальний етап у житті цього єдиного в своєму роді організму. Якщо після минулорічної конференції можна було мати сумніви до майбутності Коммонвелту, — майбутності, що здавалася непевною між еволюцією і розкладом, — сьогодні такі сумніви більше не можуть існувати, бо зроблено вибір, і то щодо найважливіших питань, як роззброєння і Південна Африка. Але не тільки до цих питань конференція зайняла виразне становище: офіційне повідомлення, оголошене після закінчення праць конференції, висвітлює теж становище до таких міжнародних проблем, як Ляс, Конго і структура Організації Об'єднаних Націй.

Щодо структури ОН, то прем'єр-міністри зійшлися в поглядях, що зміни в структурі ОН можуть наступити тільки за згодою всіх членів; що мусять бути збережені міжнародний і незалежний характер генерального секретаріату й недоторканість ОН, як фактору політичного, соціального і господарського прогресу в світі. Це становище, що підтверджує виразне відкинення советської тези про тричленний генеральний секретаріат, являє собою зобов'язання всіх урядів Коммонвелту діяти з метою зміцнення ОН.

З огляду на збільшену і признану важливість африкансько-азійських країн, усі прем'єр-міністри стоять на становищі поширення Ради Безпеки (з 11 до 13, а може й 15 членів) і Економічно-Соціальної Ради (з 18 до 24 членів).

Своє довір'я до ОН прем'єр-міністри поновно довели в питанні Конго, підтверджуючи свою підтримку цій міжнародній організації в її намаганнях встановити лад і забезпечити незалежність та недоторканість колишньої бельгійської колонії, засуджуючи чужоземне втручання і вимагаючи застосування резолюції Ради Безпеки з 21. лютого.

Для Лясу прем'єр-міністри бажають припинення зовнішнього втручання і внутрішнього замирення, щоб створити з нього незалежну і нейтральну державу.

Найважливішим питанням міжнародної політики, що його розглядала конференція, було роззброєння. Прем'єр-міністри вказали на загальне роззброєння під ефективним міжнародним контролем, як на засіб, щоб світ уникнув нищівної ядерної війни. Угода про роззброєння дозволила б кожній державі втримувати збройні сили на потрібному рівні для самої тільки внутрішньої безпеки.

Для того, щоб пильнувати виконання угоди, повинна бути створена спеціальна міжнародна влада під контролем ОН, з власною збройною силою.

Щоб досягнути ці цілі, прем'єр-міністри закликали великодержави поновити, в тісному зв'язку з ОН, переговори в справі роззброєння та висловили надію, що до них зможуть приєднатися інші країни безпосередньо, або через ОН, або в іншій формі.

Хоч не зроблено натяку на комуністичний Китай, однак на його участь в переговорах погодилися всі члени Коммонвелту, будучи свідомими, що угода з цього питання без участі комуністичного Китаю була б цілком зайвою, а може навіть і небезпечною.

Осягнена угода про спільну політику в справі роззброєння вказує на те, що члени Коммонвелту мають намір спільно діяти в міжнародній площині. Дотепер Коммонвелт діяв як поміст, але відтепер він міг би стати блоком, якби Великобританія — виключена з Європи і безсила повести ввесь Коммонвелт на західні позиції — погодилася посередничати між обома блоками по боці нейтральних держав, що належать до Коммонвелту.

Інше важливе рішення, винесене конференцією, стосується виходу Південної Африки з Коммонвелту після 50 років членства в ньому. Якщо формально це рішення виніс південно-африканський прем'єр-міністр Верворд — за браманям назад прохання про перебування Південної Африки в Коммонвелті після проголошення Республіки 31. 5. ц. р., — фактично він був до цього змушений поставою, яку зайняв африкансько-азійсько-канадський блок. Не вдалося заходи Мекміллена, що намагався

осягнути компромісу по такій лінії: Схвалення формули, яка засуджувала б «апартайд» супроти перебування Південної Африки в Коммонвелті. Але Південна Африка відкинула компроміс, бо він дозволяв на втручання в її внутрішні справи. Проти нього поставилися також африкансько-азійські країни і Канада. Власне канадський прем'єр-міністр Діфенбейкер запропонував розв'язку з підписанням усіма державами-членами «Заяви прав Коммонвелту», що рішуче засуджувала політику расової дискримінації. Супроти відмови Верворда прийняти таку розв'язку і супроти виразної постанови, зайнятої Індією, Ганою, Пакистаном, Нігерією і Малайї проти перебування Південної Африки в Коммонвелті, — рішення Верворда відсунуло галасливе зіврвання конференції з виключенням.

Вихід Південної Африки ставить нові й важкі проблеми, що стосуються двобічних взаємин між Великобританією і Південною Африкою, а зокрема майбутності Коммонвелту. При різних нагодах Верворд висловив надію в збереженні добрих стосунків між його країною і Великобританією та підтвердив намір Південної Африки залишатися в зоні фунта стерлінга. Це зрозуміло, коли мати на увазі високий рівень британських капіталовкладень в Південній Африці, наявність преференційних (упривілейованих) митних тарифів, експорт сільсько-господарських продуктів до Великобританії.

В чисто економічній площині наслідки виходу Південної Африки з Коммонвелту не будуть важкими. Коммонвелт і зона фунта стерлінга не утворюються між собою. Наприклад, Бірма, Ісландія, Ірландія, Йорданія і Лівія не належать до Коммонвелту, але залучені в зону стерлінга, тоді як одна з колон Коммонвелту — Канада належить, на томість, до доларової зони. З другого боку, Південна Африка займала окрему позицію в рамках зони стерлінга, бо з 1947 р. була створила свій власний резервний фонд поза лондонським «пупом», а з 14. лютого ц. р. прийняла десятикову систему мір і замінила фунт стерлінга «рандом». З фінансової точки погляду єдина вигода, якою користувалася, і напевно продовжуватиме користуватися, це свобода руху капіталів в зоні стерлінга.

Коли мова про головний елемент економічної натури, який характеризує взаємини між країнами Коммонвелту, тобто упривілейовані митні тарифи, цікаво відзначити, що деякі країни, як Ірландія і Бірма, які відмовилися вступити в члени Коммонвелту, зберегли вигоду упривілейованих митних тарифів з Великобританією та з іншими членами Коммонвелту. Система упривілейованих тарифів основна на низці білатеральних (двобічних) угод між різними країнами Коммонвелту і ніщо не перешкодить Південній Африці зберегти вже існуючі угоди, або укласти нові, якщо бачитиме в них вигоду для себе.

Сучасне явище «втечі капіталів», зменшення закордонних капіталовкладень тощо не зв'язане з виходом Південної Африки з Коммонвелту, а з ситуацією, яка створилася в країні і в якій лежить джерело цього виходу: расові криваві конфлікти, що вибухли рік тому, породили недовір'я до внутрішньої стабільності Південної Африки, з тією крайньою чутливістю, яка поєднує фінансові явища з політичними ситуаціями, створюючи для південно-африканської економіки немалі труднощі.

Куди більш серйозними видаються наслідки цього акту для майбутності Коммонвелту. Не можна рішуче не осудити політики расової дискримінації, але треба ствердити, що заяви Верворда, втрачаючи в цьому випадку мало місце втручання у внутрішні справи країни-члена, не можна заперечити. Це становить прецедент менш-більш небезпечний для майбутнього Коммонвелту. З другого боку, якщо Верворд перебільшував, коли говорив про відплату африкансько-азійсько-канадського блоку, він настоював на факті, що обвинувачення на адресу Південної Африки в «вигаданій» расовій дискримінації (для Верворда «апартайд» є «політикою добросусідських відносин» між расами) прийшли від країн, в яких расовий гніт і дискримінація відверто практиковані й де глузується з основних принципів де-

С. РОМАНОВИЧ

В полоні добробуту

«Ще ніколи вам так добре не поводилося», — кажуть консерватори в Британії. Під цим гаслом, що найбільше промовляє до сумління виборців, консервативна партія виграла два роки тому вибори, залишившись при владі на наступних чотирьох роках. Це не лише гасло — це дійсність. Матеріальний добробут населення країни за останні десять років дуже зріс. Це в рівній мірі стосується й українців, що живуть на цьому острові, з тією хіба різницею, що українці, через свою ощадність і працьовитість, збагачуються значно шкороше.

Наш шановний кореспондент В. Онуфрієнко в листі з Австралії «Наша гонитва за грішми» («УВ» ч. 14-15/1440-1441 за Великдень 1961 р.) також пише, що наші люди зараз добре забезпечені, мають усі вигоди, обумовлені модерним життям вільного світу. І тут же дуже слушно додав про нашу властивість стало бідкатися, що коли прислухаєшся до розмови, то, здається, що то розмовляють старці під церквою.

Це можна пояснити двома причинами. Перше — чим більше людина збагачується, тим більше вона робиться скупішою. Друге — це інстинкт самозбереження. Споконвіку на Україні було так, що хтось зазіхає на вашу власність і може її позісти, отже це багатство треба було приховувати від стороннього ока й не показувати його. З психологічного боку це цілком нормальне явище. А бідкання, на мою думку, є шкороше показником нашої скромності, між жадоби.

Пилучи про збагачення, я зовсім не хочу робити закидів усім тим, хто це робить. Я й сам не проти цього. Це природна тяга кожної людини. Я теж належу до тих, що посідають певного роду власність, що ставить мене нарівні з Джонсами — дім, телевізор, холодильник, пральна машина. Бракує мені лише авто, піаніно й енциклопедії «Британіка». Останню, як правило, більшість з англичан ніколи не читає, але тримає на полиці, як «Шов Піс». Для цієї ж цілі, по-суті, є в домі й піаніно.

Всі ці зовнішні ознаки «багатства» пересічного британця я міг би мати також. Не маю їх, бо вважаю, що без них можна обійтися. Але мета моєї статті цілком інша.

В кінці своєї статті шановний автор, — а статті його «Під австралійським сонцем» я читаю з захопленням, — звертається за порадою: що треба робити, щоб витягти нашого емігранта з провалля дрібних і великих потреб та спрямувати його зусилля до національної цілі, до вищої мети — служіння своєму народові?

Байдужість великої кількості емігрантів до українських національних справ загрозлива. Тим більше, що ця байдужість зростає прямопропорційно не лише до часу перебування на чужині, а й до часу перебування в чужині демократії. Важко заперечити також у цьому випадку правдивість повищих тверджень: вистачить згадати однопартійну систему в Гані, ще сьогодні діючу кастову систему в Індії, проблему пригноблених рас на Малайї й на Цейлоні, імміграційні закони в Канаді й Австралії. Треба знести встої всякі форми расової дискримінації.

Вихід Південної Африки зможе започаткувати нове життя для Коммонвелту, бо вперше в історії організації Великобританія перестала бути переважною силою у виношуванні рішень. Південно-африканське питання насправді показало, що в Коммонвелті встановився принцип, якому всі члени мусять підкоритися: **рівність рас**. Коммонвелтові у найвищій мірі оплачується залишатися вірним цьому принципу й втрачати Південної Африки, бачена з цієї перспективи, була корисною. Треба, однак, так діяти, щоб сьогоднішня криза не була даремною, тобто щоб продовжувалася трансформація Коммонвелту з «клубу» без цілей, що є майже історичним випадком, в щось більш об'єднане, в більш оформлений організм. Завдання Коммонвелту — полегшувати кінець імперії є чесно виконане. Епоха розходжень інтересів закінчилася і повинна наступити епоха спільного сенсу обов'язку, зміцнення почуття спільних інтересів. Від імперії до вільної спільноти: параболу Коммонвелту вже завершилися. Нова епоха відкрилася перед ним.

Василь ФЕДОРОНЧУК

ні, але й до росту нашого матеріального добробуту. В. Онуфрієнко в деякій мірі має рацію, що вбачає нашу бідку в погоні за грошима, хоча, логічно мислячи, мало б бути якраз навпаки. Матеріально себе забезпечивши, всі повинні б тепер спрямувати свої зусилля на визволення Батьківщини.

Найголовнішу річ для будь-якої праці — гроші всі мають. Бракує лише віри в правоту нашої справи і волі повиявити себе цій великій цілі. В цій криється нещастя нашого народу. «Як горе, так і до Бога», — каже народна мудрість. Я себе забезпечив, а далі нехай буде і потоп, — «Моя хата з краю, я нічого не знаю.»

Перемога досягається лише тоді, коли є збірна воля всього народу. Цю збірну волю повинна мати насамперед еміграція. Переді мною лежить документ часу — звернення Головної Управи ДОБРУСУ у Великобританії (Бюлетень ч. 3, грудень 1960 р.). «Сплячий, вставай! Вставай і буди інших! Вставай, бо не минеш участі у розплаті світу за його гріхи. Де тоді подінешся і що скажеш у своє виправдання? Як будеш дивитися в ті повні безмежного страждання очі твого брата, що, повернувшись із Сибіру, запитає тебе: «А що ти, брате, робив там, на тому вільному світі, спокійному, ситому, забезпеченому Заході; що ти зробив, щоб звільнити мене з кайданів, і твою маму, і твою жінку, і твою сестричку, і діточок твоїх?»

О, сплячий, вставай, бо наближається світова пожежа, і горе тоді буде сплячим, які прокинуться, коли вже горітиме на них одежа. А як умре, чоловіче, який слід по собі залишиш? Свої «овертайми», свої будинки, чи, може, похвалиться кількістю пляшок від випитого пива або горілки? Чи, може, будуть хвалити тебе нащадки за те, що сипав фунтами на пиятику, але шкодував шилінга на Національну Раду? Багато серед нас, які живі тілом, але мертві духом. Там же наводяться слова з святого писання: «Бог не є Богом мертвих, — а Богом живих.»

Можливо, автор цього звернення дещо дуже чорними фарбами намалював дійсність? Але це є крик душі, що промовляє до сумління людей, які не знають і не хочуть знайти шляхів до третього народження, бо людина народжується три рази. Перший раз — від сонячного проміння, що вперше падає на коликку; другий раз — від великого горя і третій раз, — коли вона знаходить своє місце в служінні своєму народові.

Більшість з нас пережили перші два народження. Але небагато з нас знають насолоду третього — основного народження. В чім же справа? Невже ми справді такі безбачечки, що не знаємо «ким за що закуті»? Ні. Це зовсім недавно ми мали віру і волю, хоч і не мали гроша в кишені. Візьмемо для прикладу колишніх вояків дивізії «Галичина», до яких також я мав честь належати.

Перебуваючи в таборі військовополонених в Італії, ми були напівголодні, але яка у всіх була віра в правду нашої справи, яка була воля прислужитися своєму народові. Як буйно розвивалося національне життя: театр, преса, реміснична школа, таборова гімназія, курси вивчення мов і т. д. Це була свого роду держава в мініятурі. Управління, урядовий орган «Життя в таборі», опозиційний журнал «Батьківщина». Навіть вулиці таборового «міста» — Київська і Львівська.

В той час дехто з нас сміявся, що ми, мовляв, мавпуємо нашу державність. Але тепер, коли дивитися на все з відтинку пройденого часу, я з приємністю згадую ті часи таборових злиднів і голоду. То були зовнішні ознаки людей, що знали чого вони хочуть.

Ніколи не забуду тієї хвилюючої години, коли ми всі своїми напівголими тілами перегородили вхід советській репатріаційній комісії, що в'їжджала на англійських панцерах в наш табір, — готові шкороше вмерти, ніж повертатися на «родину». І ми перемогли — вхід росіянам був заборонений.

Пригадую, як до табору прийшов з Америки о. д-р Кушнір. В таборовому театрі, де збиралася переважно старшинсько-«професорська» еліта, він сказав приблизно так:

«Я знаю, що ви всі дуже войовничо (Продовження на 3-й сторінці)

А. ГУДОВСЬКИЙ

Політично вироблена нація чи гурт провінційно-партійних груп?

Всі ми згодні з тим, що українська еміграція повинна боротися за незалежність України, повинна бути амбасадором самостійництва, але не має узгодження, що той амбасадор повинен казати, як повинен формулювати нашу платформу, яку тримати лінію. Тут у нас, як кажуть: «сто баб — сто рад», а це значить, що ми свої ролі й обов'язки амбасадора не виконуємо.

Ми не кажемо вже про те, що до Вашингтону не повинні йти меморандуми від чотирьох репрезентантів України, а лише від одного політичного центру. Ми хочемо звернути увагу на нашу промову на національних святах і маніфестаціях, на які запрошуються американські політичні діячі і кореспондентів та представників інших політичних еміграцій, щоб ті промови чи доповіді базувалися на одній зобов'язуючій політичній платформі. Така платформа дуже виразно окреслюється, коли читаємо виступи наших противників — червоної й білої Москви, бо вони завжди намагаються очорнювати чи заперечувати наше найсуттєвіше.

Для прикладу пригадаймо пару останніх виступів. Була стаття проф. Чоботарів про його останню акцію. Він зібрав більше 20 підписів професорів і викладачів американських високих шкіл під протестом проти ухвалення Конгресом закону про встановлення Тижня Поневолених Народів. У тому протесті підкреслено, що в Україні була не національна, а соціальна революція, що не було української держави — лише громадянська війна.

Напередодні 22. січня в російськомовних часописах Нью-Йорку було вміщено відозву «Блоку націоналізм — народів Росії» під таким наголовком: «Да здравствует Украина, свободная от коммунистов и шовинистов-сепаратистов-социалистов, равноправный член дружеской семьи Народов Нерасчлененной России.» У відозві говориться, що «в 1918 р. купка українських шовіністів-соціалістів проголосила відокремлення України від Росії, не маючи на це ні від кого уповноваження і не запитавши, чи бажає цього населення України». Сказано, що під час виборів 1917 р. до Київського міського управління українські партії одержали лише 20% голосів, а 80% було подано за партії загально-російські. Наведено цитату з «Відродження нації» В. Винниченка: «Ми використали несвідомість і запитість мас. Не вони нас вибирали, а ми їм себе нав'язали» і т. д. Також Дийкий і Ко. скрізь підкреслюють, що лише галічани є сепаратистами.

Які ж з наведеного треба зробити висновки для нашої теми? Що ми повинні скрізь твердити і підкреслювати, що в 1917 р. відбулася не соціальна, а національно-політична революція, яка закінчилася створенням незалежної УНР-Республіки на основі рішень представників народу на Національному і Трудовому конгресах та державно-творчих актів-універсалів; що УНР була визнана кількома державами, склала договір з Німеччиною і т. д.; що всі ми одночасно є членами, а самостійниками є в такій же мірі наддніпрянці, як і галічани; що під час виборів до всеукраїнських установчих зборів української нації віддав понад 70% голосів за ті українські партії, які творили Центральну Раду.

У нас, на жаль, немає жадної дисципліни і ніхто не контролює та не зобов'язує дотримуватися при репрезентативних виступах певної державницької загально-національної платформи. Існують УККА і КУК, але вони не ставлять перед своїми філіями вимог щодо змісту промов, скажімо, на святі 22. січня, що є репрезентацією нашої державності. Тут кожний промовець, залежно від того, яка партійна група «захопила» контроль над улаштуванням свята, підфарбовує на свій смак і дає таке насвітлення, яке до вподоби його групі.

Також КУК і УККА не цікавляться тим, як інтерпретують нашу історію і наші ідейні позиції численні українські радіопрограми. Тут також усе залежить від партійної приналежності й уподобань власника програми (а також і від його інтелектуального рівня). Прикладів можна б навести багато, але візьмемо свіжий — з недавнього допису з Монтреалю. Там власник передачі «Верховина», подаючи коментар до Листопадового зриву в Західній Україні, сказав: «Цей зрив був яскравонаціональний, державницький та всебічно-завершувачий, у той час, як на Східній Україні (Росії) відбувалася боротьба народів проти царської імперії» і... все. Так український ніби патріот С. Аришук сказав саме те і саме так, як потрібно проф. Чоботареву, те, що він намагається сугерувати американському Конгресові.

Другий свіжий приклад. Відбулося в цьому році свято незалежності в Монтреалі. Був на ньому міністер Стар, була добра мистецька програма і вдалий бенкет. Появилися похвальні дописи в часописах. Але душа академії — це промова, яку виголосив проф. М. Кушнірик. У репортажі було сказано, що «після закінчення гарної з глибоким змістом промови» було багато оплесків доповідачеві. Редакція «Прометею» отримала кілька дописів з Монтреалю, автори яких висловлюють своє незадоволення й огорчення змістом промови. Вони пишуть, що багато присутніх оплескували лише для підтримки престижу національного свята перед присутніми гостями — канадійцями і представниками еміграцій братніх народів. Автори дописів з обуренням пишуть, що доповідач, замість підкреслення значення IV-го Універсалу в створенні незалежної загально-української держави, вихваляв листопадові події в Львові, проголошенню Стецьком держави 30. червня 1941 р., згадував критично Варшавський договір і знецінив доповідь елементами провінційщини і вузько-групової пропаганди.

Не будемо зараз говорити про безпардонне знуцання над присутніми на святі українцями інших поглядів. Хочемо підкреслити, що виступи такого характеру приносять нам шкоду на зовнішньо-політичному відтинку, бо показують чужим людям, що навіть на святі державності ми не виявляємо монолітної відданості ідеалам і традиції загально-української державності.

Пора УККА і КУК цікавитися, що й як говорять про національні справи на українських програмах, а також заборонити провінційно-групові заскоки й «інтерпретації» у виступах на загально-репрезентаційних святах чи зібраннях.

А. ГУДОВСЬКИЙ

В полоні добробуту

(Продовження з 2-ї сторінки)

наставлені і мені приємно, що ви всі маєте непохитну віру та волю до боротьби. Але я знаю також opinie американського народу. Війни не буде 5-10, а може й більше років. Приготуйте себе до цивільного і довгого життя на чужині.»

Його слова були кухлем холодної води на наші гарячі від ентузіазму голови.

Все загинуло і мало хто в той час надавав якогось значення його словам. Не вірив йому й я тоді. Навіть приїхавши до Англії, ми вірили, що дні нашого перебування на цьому острові порохосані, що скоро знову будемо дома, щоб продовжувати боротьбу. Не можна не згадати організованої голодівки, що ми робили 1949 року, щоб пришвидчити звільнення нас з полону. А всі ДіПі, в знак солідарності, не пішли на працю. Або коли хворих і немічних англійський уряд хотів відправити до Німеччини, — і ми застрайкували, і в обох випадках, дякуючи нашій єдності й організованості, ми перемогли.

Пригадую також, як колишній голова СУБу сот. В. Панчук, що звільнений з полону, закликав нас: оціджувати гроші, купувати будинки, міцно загоподарюватися в Англії, бо майбуття України потребуватиме не жebraків, а патріотів з грубими кишкеними, що на взірць жидів допоможуть вибороти їй волю й організувати державне життя.

Тепер, після 12-х років перебування в Англії, ми майже всі, до певної міри, пристосувалися до життя, відповідно загоподарилися. Лише одиниці пустились, як кажуть, берега — стали пиячками, що пропивають до пена свій заробіток і живуть з дня на день. Більшість же зараз зовсім забезпечена.

Тепер, коли здавалося б, ми могли скріпити всі наші національні й політичні організації, розбудувати могутню пресу, забезпечити видання наукових і літературних творів, флекати і пропагувати у вільному світі свою національну культуру та мистецтво, поважна кількість з нас раптово захворіла на байдужість, втратила віру й, як кажуть, випряглася з національного воза.

Коли в минулому році британський уряд своєю перерестрацією по-суті позбавив нас національності, ми не виступили в обороні своїх прав так монілітно, як то було в минулому. Протестаційна акція окремих людей не була підтримана всім загально, а через те й успіх її був лише частковим. Українська преса ледве живітє, за браком передплатників. Кілька часописів перестали виходити. Книжку стало просто неможливо продати.

Мені доводилося бути свідком такого випадку. До мого доброго приятеля приїхав гість з т. зв. «загублених». Після гостинного прийняття з випивкою, гість витягає кілька фунтів, щоб принести ще «горючого». Мій приятель звернувся до нього, кажучи:

— Випивки є досить, чи не міг би я за ці гроші виписати вам газету «УВ»?

— О, ні! Це на випивку! — відповів гість з ноткою образи.

Не ліпше є справа з українськими школами. Вчитель мусить просити деяких батьків, щоб своїх дітей посілали до школи. А ті, що послають, думають, що цим вони роблять велику ласку вчителю. В наслідок такого ставлення батьків керівники школи часом мусять робити збірки для втримання шкіл серед... самітніх, що боліють за українську справу.

Я знаю одну українську родину, що, прийнявши англійське підданство, стала почувати себе більшим британцем, ніж самі британці: забрали дітей із школи, стали говорити між собою по-англійськи, українців перестали ввізнавати. Коли ця родина читала «УВ». Яюсь я зайшов до них із збірковою листом на пресовий фонд. Господар якраз мав якусь «бізнесову» розмову у вітальні з іншою людиною. Я просидів на кухні близько 40 хвилин, чекаючи на господаря, і вже хотів йти геть, коли зайшов господар і питає — чоґо я хочу. Показую листу.

— Немає грошей, — відповідає він, — мені бракує грошей на важливіші справи. Я зараз мав розмову відносно купівлі 50 томів енциклопедії «Британіка», яка коштує 200 фунтів, але мені бракує грошей і мусів відмовитися.

Заходять діти до кухні, щось говорять до нього по-українськи, але батько й мати відповідають їм по-англійськи. «Аякже. Ми тепер британці!»

Подібно повівся і п. Л. Раніше поси-

лав дітей до школи та подав заяву до УРДП, але з певних мотивів осередок не прийняв його в свої члени. Після цього він розгнівався на всіх українців, і, прийнявши горожанство, заповів, що не промовить більше й слова по-українськи. Бачу, що він своє слово дотримує, бо ніхто після цього не чув, щоб він на базарі з своєю жінкою говорив по-українськи.

Звичайно, це поодинокі випадки, але вони дуже характерні.

Я знаю також одну мішану родину, дружина англійка, а діти говорять по-українськи. Крім того, в них в домі мешкає одна англійська дівчина, яку господар навчив говорити по-українськи. На Шевченківському святі ця дівчина декламувала вірш з «Кобзаря».

Повищих прикладів досить, щоб зробити висновок і ствердити занепад громадсько-політичного життя. Очевидно, що це хиби насамперед нашого національного характеру.

Має рацію проф. І. Гончаренко в своїй праці «Уваги до українського національного характеру» (див. «УВ» ч. 14-15/1440-1441), що вплив матері на виховання дітей більший, ніж батьків, через те ми слабівіли і тонкосольозі, а коли й запаємося боротьбою, то цей запал має характер солом'яного вогню, який, спалахнувши, скоро гасне і настає довгий період літаргійного сну.

Та основною причиною нашої байдужості, на мою думку, є вплив нашого окупанта на протязі століть і прищеплення меншевартості — респект до всього чужого і неґація свого власного.

На одному зібранні проф. Манцібович навів ще такий приклад. В одній із громад українців в Англії, з метою збільшення кольпортажу газети «Українська думка», керівники місцевого відділу СУБу доручили продавати газети англійці, заздальгє давши їй адреси українців. Англійка стукає до дверей і пропонує купити українську газету. До кого б вона не зверталася, всі до єдиного купили газету, навіть купив і той, що зроду газети не читав. Коли б це запропонував українець, то напевно половина газет не була б куплена та, мабуть би, й не обійшлося без нарікання.

Про нашу меншевартість ще свідчать такі приклади: коли українець зустрічається з поляком, то в розмові обов'язково переходить на польську мову, хоча поляк той ліпше знає українську мову, як українець польську. Але з поляка українського слова не витиснеш, — скорше він говоритиме по-російському. Це до певної міри стосується й англійської мови. Дехто соромиться своєї мови. Коли їде в автобусі двоє українців і розмовляють на своїй мові, англійці, звичайно, каже — йдуть якісь чужинці. Якщо ж українці розмовляють каліченою англійською мовою, англійці ніби сам до себе кинє — «блуди форінер». Це та неокреслена «національність» для всіх збітків, що, звичайно, вимовляється поза вашою спиною. Отже соромитися, як бачимо, немає чоґо.

Ще один приклад, — як англійці реаґують на наше намагання показати перед ними свою «досконалість» в англійській мові. Іще будучи в таборі, мій добрий знайомий перший раз сказав коротку промову по-англійськи для гостей, що були запрошені на нашу імпрезу. Пізніше він підійшов до англійського офіцера і запитав, чи добре він говорив. На що дістав таку відповідь: «Я ніколи не сподівався, що українська мова подібна до англійської.» Це добра і мудра відповідь усім тим, що тепер почувуються англійцями.

Одна добре знайома мені жінка, член консервативної партії, поцікавилася, як моя донька вчиться в школі. Коли їй сказали, що вона перша в класі по англійській мові, вона дуже здивувалась, а потім додала: «Через три генерації ваші нащадки будуть англійцями.» Чусте? Потрібно три генерації, щоб нас усіх не розпізнавали, що ми українці.

В Англії не має значення, чи ви прийняли підданство чи ні ви догори на місці преці не піднесетеся так довго поки профспілка, ваші колеги по праці не акцентували як робочого собі. Здебільшого ті, що прийняли громадянство, мають гіршу працю, ніж ті, що його не прийняли. Зрештою, ніхто нікого не примушує приймати чи не приймати підданство. То є зовсім не справа кожного зокрема і це зовсім не

(Закінчення на 4-й сторінці)

КОНГО

Населення втрачає довіру до ОН

Від якогось часу ОН переводять до небезпечні маневри в Конго. Остання резолюція ОН рішила недопустити до громадянської війни навіть коли б треба роззброювати армію Конго. Проти наміру роззброєння армії Конго запротестував президент Касавубу та одночасно зажадав, щоб армія ОН вийшла з Конго. В цьому зійшовся Касавубу з домаганнями СССР, який теж зажадав випровадження армії ОН з Конго. Про недовір'я до ОН пише американська журналістка Маргарета Гіґінс, що відвідала недавно Конго: «Довір'я до ОН не може існувати так довго, доки ОН сидять спокійно тоді, коли військо Гіґенґи йде вперед. А коли протикомуністичні конголезці пробують ві-

дібрати територію, захоплену військом Гіґенґи з Станлейвіло, то тоді ОН діє, послаючи 1000 індійських солдатів (як це сталося 30. 3. в північній Катанзі).»

Найновіші вісті з Конго подають, що мають відбутися переговори між представником президента Касавубу та Гіґенґо, як рівно ж між начальниками армії центрального уряду Мобуту та армією Гіґенґи Ляндулло. В зв'язку з цим міністер господарства в уряді Касавубу заатакував Чомбе, президента Катанґи, за те, що він не хоче вести торгівлі з Станлейвілем. Це б означало, що між Касавубу та Чомбе стосунки напружені. Це було б послабленням протикомуністичного фронту.

Юл. МОВЧАН

З В І Д У С І Л Ї

ЯК АЛЬЯНТИ ДЕПОРТУВАЛИ УКРАЇНЦІВ НА «РОДИНУ»

(Спогади американського солдата)

Про примусовий, своєю жорстокістю нечуваний в наші часи вивіз українських втікачів на «родину» в 1945-46 рр. силами американських військ, мабуть, знає кожен українець на еміграції. Відомо і те, що цей вивіз не був якимсь «прикритим непорозумінням», якоюсь «помилкою» воєнних обставин, які практично майже неможливо уникнути в часи воєнного лихоліття. Ні, депортація українських та інших колишніх підсоветських рабів була заздалегідь запланованою і «легальною» акцією альянтів, передбаченою Ялтинською умовою між колишнім президентом США Ф. Рузвельтом і Сталіним в лютому 1945 р.

І хоч українська преса про це вже багато писала і ще пише, проте ми не знаємо, щоб про той трагічний акт тієї злочасної умови також в більш-менш детальній (документальній) формі будь-коли писалося також в американській пресі.

Але, як у нас казали, «шла в мішку не втайш». В американській антикомуністичній газеті «Коммон Сенс» (Common Sense) в числі за 1-січня ц. р. появилася стаття-спогад колишнього американського солдата часів другої світової війни Голтена Вітні (Holten Whitney), в якій він не тільки як свідок, але й як учасник того незабутнього протилюдського злочину оповідає про примусову видачу українських патріотів на поталу і на знищення московському сатрапові. Статтю, яка зветься «Що я бачив», подаємо в дослівному перекладі (за винятком деяких несуттєвих скорочень, які безпосередньо не стосуються української справи).

«ЩО Я БАЧИВ»

В червні 1945 року мені в складі військової частини довелося перебувати біля відомого німецького концентраційного табору Дахау в Баварії. Війна закінчилася лише два місяці тому і через те в тій околиці ще можна було бачити багато колишніх в'язнів (часто в катетних уніформах) та втікачів з ріжних країн. Вони були дуже раді, що, нарешті, дочекалися кінця війни і волі та вешталися то там, то тут, або розшукуючи своїх рідних і знайомих. Або, нарешті, шукаючи шляхів та засобів, за допомогою яких можна було б якнайскорше дістатися до своїх улюблених батьківщин. В той час я не бачив, щоб хтось когось змушував примусово повертатися на свою батьківщину. Але пізніше було не так.

В січні 1946 р. відділи американської армії примусово депортували українських борців за волю (Ukrainian freedom fighters) до комуністичної Росії.

Справа була того роду, що коли влітку 1941 року вибухла війна між Росією і Німеччиною, українці, які виступили проти московської диктатури, на деякий час стали боротися по боці Німеччини. Вони це зробили тому так, бо сподівалися, що Німеччина допоможе визволити їхню країну з-під окупації Росії. Але під час повторної окупації України Росією наприкінці війни тисячі українців не схотіли далі жити під московським терором і тому втекли на захід, сподіваючись тут знайти притулок для себе і для своїх родин.

Багато з них було ув'язнено відділами американської армії і перебувало під суворим наглядом в таборах, подібних до концентраційних таборів в Дахау. Про це довідався червоний московський уряд і проголосив, що «українці — нацисти» і на цій підставі зажадав їх негайно видати в його (московського уряду) розпорядження.

Одного дня в обідню пору я почув страшний крик і шум, які доносилися з українського табору. Я негайно побіг туди і побачив, що артилерійський відділ нашої армії насильно змушував українців впаковуватися в потяг з товарних вагонів, який, видно, був спеціально доставлений сюди і стояв побіч табору.

Але намагання змусити українців іти до вагонів покищо були безуспішними. Спочатку американські офіцери запропонували українцям сідати в вагони.

Коли це не допомогло, вони послали американських солдатів у бараки аби звідти силою змусити українців іти до вагонів. Коли і це не допомогло, американці почали кидати в середину бараків бомби з сльозотечними газами. Але і це не давало жодного результату. Жоден українець і далі не виходив надвір. Рятуючи себе від дії отруйних газів, українці скупчувалися навколо відчинених вікон, щоб дихати свіжим повітрям, одночасно прохаючи американських солдатів змилюватися над ними.

Біля входу в табір поруч американських офіцерів стояли також большевицькі офіцери, які мали за завдання супроводжувати українців в їхній примусовій депортації в Росію. Одночасно навколо зібралися сотні (мабуть переважно німецьких) спостерігачів, які з зацікавленням та напруженням приглядалися, як цілий батальйон американських військ, уникаючи дії сльозотечних газів, і далі за всяку ціну намагався змусити українців вийти з бараків і іти до вагонів. Але всі старання солдатів не давали жодних наслідків, бо, не бажаючи наразити себе на дію отруйних газів, американці не хотіли заходити до середини бараків, аби звідтлі силою повипихати нещасних втікачів надвір, а потім і до вагонів. Тому, переговорюючи з большевицькими комісарами, вирішено звернутися до штабу піхотинського полку з проханням одержати протигазові маски для цієї «роботи».

Через деякий час усі американські солдати вже мали на собі протигазові маски. Одночасно батальйон було розділено на окремі групи, кожна з яких одержала спеціальне завдання щодо «викурювання» українців з бараків і запротерення їх до «вагонів смерті».

Захищені протигазовими масками, американські солдати з грубими дрючками в руках подалися в середину бараків. Б'ючи кого попало і де попало, вони, нарешті, почали випихати один по одному українців з бараків, передаючи їх під варту головного відділу американських військ, який стояв недалеко бараків. Пересічно кожного українця витягали з бараків трьох американських солдатів: двоє з обох боків вели жертву під руки, а третій з паликою в руках ішов ззаду, пхаючи і б'ючи українця по спині і по голові. Лиця і одяг багатьох втікачів були покриті свіжою кров'ю.

Двері товарних вагонів, охоронювані з обох боків американськими солдатами, були широко відчинені і в них, наче худобу, по одному вихали покарічених і скривавлених українців. Вагонів, видно, було замало, і тому людей вихали аж до переповнення, аж поки вже не було куди випихати. Потім обидві половини вагону щільно позабивали дошками, лишаючи посередині невеликий простір (коридор), призначений для військової варту.

Не можу окремо не згадати групи українців, яка вийшла останньою з бараків. Змучені і з лицями, які були мокрі від поту і сліз, вони, міцно тримаючи один одного за руки, поволі нерівним ланцюгом виходили з бараків, одночасно співаючи свій національний гімн. Ідучи по обох боках, солдати продовжували розлючено бити палками українців, хоча ніхто з них не тікав і взагалі вже не ставив жодного опору...

Інша група солдатів продовжувала шпиряти по порожніх бараках, заглядаючи в кожний куточок, аби часом якийсь з втікачів, бува, десь не сховався з таким чином уник депортації. Одного молодого українця таки зловили і я бачив, як його витягали за ноги з бараків. виявилось, що він якось сам себе прив'язав до спідньої частини ліжка, намагаючись перебути той критичний час і уникнути вивозу. Але не вдалося. Важко дихаючи через отруєння бомбовим газом, він, мабуть, був напівпритомний і тому не міг сам іти: до потягу несли його солдати, тримаючи за руки і за ноги, в той час як голова його, наче в трупа, безвільно звисла додолу. Я підійшов ближче і побачив, що колір лиця в юнака був виразно пурпурний і він взагалі вже не проявляв жодних ознак далі жити. І він справді згодом був мертвим...

Але не тільки він один: незабаром площа була покрита багатьма іншими

значить, що, ставши офіційно громадянином Британії, треба відпекатися від усього свого. Навпаки, досвід показав, що ті етнічні групи, що зберігають свою окремішність і плекають національну культуру мають більше респекту в англійців.

Якось перед Різдвами, святами один досить інтелігентний чоловік, що прашає разом зі мною, запитав чи ми й цього року будемо справляти в «Гросбі готел», на зразок попередніх років, разом українську кутю? Коли я відповів, що ні, бо люди асимілюються і перестають шанувати свої традиції.

— Дуже зле, — відповів він, — тримайтеся свого товариства і зберігайте свої традиції, вам же ліпше буде, адже ваші звичаї такі гарні.

В мене витворюється враження: коли б уряд нас змушував до асиміляції, ми були б багато відпорніші на чужі впливи. А ці впливи через довге перебування на чужині досить значні. Багато з нас, на взірць наших господарів, стали «снобами». Наслідуючи англійців («Мій дім є моїм замком»), багато з нас замкнули не лише свій дім, але й свої серця. То не правда, що українці багато п'ють, принаймні в моєму місті теперішнього перебування. Мій добрий приятель, ширий українець, скаржиться, що позалазили всі до своїх шкаралуп — зайдеш до пивної і немає з ким ні випити, ані поговорити.

Другою причиною нашої інертності є лень. Легкий, порівнюючи з колишнім на батьківщині, спосіб життя породив млявість, нездібність у змінних обставинах швидко рухатися. Хоч би, для прикладу, взявши наші імпрези чи академії, на які наші люди приходять із записанням не менше як на годину. Ми маємо багато здібних, жертвенних і відданих українській справі людей, але через свою лінивість вони сидять в сутінках. Вони звикли до батога, а тут його немає, ну й опустили, як кажуть, вуха.

Найбільше мене турбує вироблена серед поважної кількості емігрантів певність, що їхній добробут є стабільним явищем, що вони нікого більше не потребуватимуть і не хочуть ні з чим себе зв'язувати, мовляв, і так доведеться вмирати на еміграції. Звичайно, в житті так буває, що зміни приходять якраз тоді, коли найменше їх очікуєш. Для цього небагато потрібно, щоб ми за короткий час позбавились усього.

трусами — жертвами сильної концентрації сльозотечного газу та нечуваних фізичних знущань. І в той час раптом стався один випадок, про який я ніколи не можу забути: один з українців, який, здавалось, вже був мертвим і нерухо лежав на землі, раптом опритомнів і повільно звівся на коліна. Він почав молитися і я виразно почув такий його слова молитви, які він проказав, звертаючись до американських солдат: «Прости їм, Боже, бо вони не знають, що роблять!..»

Через деякий час до нас дійшла вістка, що як тільки потяг з депортованими українцями пересік кордон советської окупаційної зони Німеччини, всіх їх там було перестріляно.

Хоча мені дуже прикро про це говорити, проте в інтересі правди мушу сказати, що коли пізніше на тему вищеописаної депортації я розмовляв з американськими солдатами — жоден із них не висловив якоїсь симпатії чи співчуття до українців. «Вони були зрадниками», — чулася майже одна й та ж сама стандартна відповідь. Така відповідь мене, очевидно, не могла задоволити, і тому одного разу я сказав: «То в такому разі італійців також треба б вважати за зрадників, бож вони на початку війни також воювали разом з німцями. Українці не є більшими росіянами, ніж італійці німцями.»

Мій приятель-солдат на це нічого не відповів, бо він, видно, просто не розумів, про що йде мова.

Голтен ВІТНІ,
колишній солдат американської армії»

Так пише Голтен Вітні — солдат армії тієї країни, який — наскільки нам відомо з історії — українці ніколи і нічого поганого не зробили. Навпаки — багато українців в лавах американської армії не раз проливали свою кров, б'ючись на всіх фронтах проти спіль-

В полоні добробуту

(Закінчення з 3-ї сторінки)

Може наступити, наприклад, криза, безробіття, і першими чужинці будуть від цього терпіти. На випадок збройного зудару між Сходом і Заходом наше становище також невідоме. Песимісти кажуть, що нас, як людей, що походять з того боку, посадять за дрови. Оптимісти твердять, що ми з новими союзниками підемо воювати проти нашого віковичного ворога. Найбільша ж частина надіється, що майбутню війну просидять в загибці. А як буде насправді — тяжко вгадати.

На питання одного з послів у палаті громад, коли розбиралася наша справа національності, як будуть трактувати українців на випадок війни, заступник міністра внутрішніх справ не дав прямої відповіді, лише зазначив, що в певній мірі — це залежатиме від самих українців.

Отже причин до самовдоволення й абсолютної певності, що в цих достатках ми будемо помирати — немає. А тому автор згаданого мною вище бюлетеню ДОБРУСУ має рацію, коли закликає:

«Не зважайте на вільний світ, що тяжко захворів на гарячку матеріальної ненажерливості і далі свого носа нічого не бачить. Та, зрештою, кожен по-своєму з розуму сходиться: вони в своїй хаті, а ми в коморці. І доки ми не будемо в своїй хаті не може бути мови про послаблення боротьби проти того, хто нахабно вліз у нашу хату і порядкує в ній, як йому забажається. Пам'ятаймо, друзі, що послаблення боротьби — є зрада. А зрада — є моральна смерть. А моральна смерть в мільйон разів гірша за смерть фізичну, бо вона є смертю душі, яку не купиш ні за які гроші».

Мусимо також пам'ятати, що, по тих скрутих відомостях, що приходять з батьківщини, наш народ покладає великі надії на нас. Він тіпиться кожним нашим успіхом в пропагуванні його прагнень до волі і незалежності, осуджує тих, що блукають на чужих майданях. Служімо ж йому з самоповагою. Цього вимагає маєстат поневоленої батьківщини.

Але я не відповів на поставлене питання В. Онуфрієнка: що потрібно робити, щоб витягнути людей з провалів малих і великих потреб та спрямувати на шлях істини?

Потрібна революція душі. Грізні хмари і блискавки, бо «грим не вдарить, мужик не перехреститься».

С. РОМАНОВИЧ

ного ворога. Й ось — українці дістали заплату...

Це добре, що і серед американців знайшлися чесні люди і принаймні хоча тепер вважали за потрібне публічно чесно і щиро розповісти про один із своїх злочинів (а їх, очевидно, було більше!) проти українського народу понад 15 років тому під Дахау. Мабуть, ніхто не знає, скільки тоді точно загинуло українських патріотів, як також залишилися невідомими навіть їхні імена. Проте з патріотичного погляду було б злочинним забувати про ту одну з найтрагічніших подій нашого лихоліття. Тому, вищеподаний спогад свідка й учасника тієї трагедії є дуже цінним «документом часу», який повинен ще і ще нагадувати нам усім слова полковника Євгена Коновальця, що «або здобудеш українську державу, або в боротьбі згинеш за неї». З тією, однак, історичною поправкою до слів цього вождя українських націоналістів, що не в боротьбі за самостійну державу згинеш, але, навпаки — без боротьби за неї згинеш. Бо в історії, здається, ще не було випадку, щоб якась більша нація згинула в процесі боротьби за свою волю. Перемагає тільки той, хто бореться, а не навпаки.

АНТИУКРАЇНСЬКА АКЦІЯ ДИРЕКЦІЇ КАНАДІЙСЬКОЇ РАДІОСТАНЦІЇ

Канадійська преса повідомляє, що з 28. січня ц. р. в радіотрансляціях Канади для України настали серйозні зміни, на цей раз в некористь для українських радіомовлень. Українські радіопередачі обмежено, додаткові півгодини в суботи та неділі скасовано, українську програму перенесено з вечірньої на полудневу годину за київським часом. Тільки половину передач висилається на двох трансмітерах, бо друга половина лише на одному. Водночас ро-

(Закінчення на 5-й сторінці)

На слідах українських письменників в Європі

Українська Вільна Академія Наук (УВАН) в Канаді відзначила трикратне перебування Марка Вовчка на водах Бад Швальбах (Західня Німеччина): 1858, 1859 і 1860 рр., передачею цьому містив портрета письменника роботи проф. Катерини Антонович із Вінніпегу та фотостату рукопису «Козацька кров», що зберігається в оригіналі в Манітотському університеті в Канаді.

Церемонія передачі довершив президент УВАН в Канаді проф. Яр. Рудницький 3. 4. 1961 р. по дорозі до Італії на міжнародній конгрес назвознавства.

Портрет М. Вовчка повішений в коридорі на другому поверсі гостиниці «Вайденгоф», в якій письменник перебував в рр. 1859 і 1860 рр. Фотостат рукопису М. Вовчка вручено д-рові К. Г. Маєві, місцевому історикові для передачі в архів-музей в Бад Швальбасі.

Як відомо, в XIX і XX ст. ст. в Італії перебували Марко Вовчок, П. Куліш, М. Грушевський, М. Коцюбинський, Л. Українка й інші діячі нашої культури.

Досі не з'ясовано в науці подробиць їхнього перебування на півдні Європи. Відомо, що Коцюбинський перебував на острові Капри коло Неаполю. Старі мешканці Капри досі згадують Михайла Коцюбинського.

На основі розшуку проф. Яр. Рудницького з Вінніпегу в квітні ц. р. вдалося встановити, що Михайло Коцюбинський перебував, між іншим, у віллі «Блазіус» коло Августових садів. Тепер та вілла називається «Крупн» і належить дочці тодішнього господаря «Блазіус»-а.

В цій віллі перебував також М. Горький перед першою світовою війною.

Б. Г. С-р

Що пише українська еміграційна преса

«РАДА» (Аргентина)

Ще в ч. 15 (40) двотижневий орган сприяння УНРаді в редакційній статті «Монумент свободи» писав:

«... Але найбільшим виявом пошани українців до Шевченка у вільному демократичному світі будуть пам'ятники йому, які виростуть під небом далекої чужини, на територіях цих держав, де вигнані неволею з Батьківщини українці знайшли собі притулок, де вільно живуть, вільно думають і вільно працюють, нарівні з громадянами — уродженцями цих держав.

Перший пам'ятник Шевченкові вироств в Канаді. Уряд демократичної Канади офіційним законом відступив для України шматочок своєї території у Вінніпезі, де українці вільної Канади спільним зусиллям побудують монумент України — пам'ятник Шевченкові.

Услід за Канадою пішли й Сполучені Штати Америки. Палата Репрезентантів США ухвалою з 24., а Сенат Конгресу США — з 27. червня 1960 року, видали спільну резолюцію, числом Г. Й. 311, якою дозволено українцям США будувати пам'ятник Шевченкові на землі Вашингтона. Цими офіційними законами Канада і США вписали себе в нашу історію будівництва України, бож Україна — це Шевченко!

Ось текст спільної резолюції Палати Репрезентантів і Сенату Конгресу США: «Тому, що скрізь у Східній Європі в минулому столітті ім'я і творчість Тараса Шевченка блискуче відзеркалили прагнення людини до особистої волі й національної незалежності; тому, що Шевченко, увінчаний лаврами слави поет України, був наглядно надхнений нашою великою американською традицією боротьби проти імперіалістичної і колоніальної окупації його рідної країни; тому що в багатьох частинах вільного світу будуть відзначувати впродовж 1961 року Шевченкове сторіччя

на пошану цього безсмертного борця за волю; тому, що в нашій моральній спроможності, як вільних людей і незалежної нації, нам справді припало символізувати неподільні духові зв'язки в творах Шевченка між нашою країною і сорока мільйонами української нації:

Тому то хай тепер буде вирішено Сенатом і Палатою Репрезентантів, зібраними у Конгресі США, що уповноважнюється певну асоціацію чи комітет, організовані для цієї мети, впродовж двох років від дати ухвалення цієї нашої спільної резолюції, збудувати на терені, що є власністю США в Дистрикті Колумбія, статую українського поета і національного провідника, Тараса Шевченка.

Право уділене даній асоціації чи комітетові вигасає, якщо до п'яти років після ухвалення цієї спільної резолюції будова цієї статуї не почнеться і якщо дана асоціація чи комітет не докажуть секретареві внутрішніх справ, що мають відповідну суму фондів на будову цієї статуї. Секретар внутрішніх справ має ствердити, що ці фонди вистачають для цієї мети.

Секретареві внутрішніх справ дається також право вибрати і призначити місце побудови пам'ятника. Вибір місця і рисунок та плян згаданого пам'ятника мають бути предложені та схвалені Мистецької Комісії та Національно-Столичній Комісії Плянунаня. Ця статуя має бути побудована не на кошт США.

В додачу до цієї урядової резолюції, Палата Репрезентантів США видала 5. серпня 1960 р. «Документ, ч. 445», присвячений життю й творчості Тараса Шевченка, що має назву «Європейський борець за волю — Тарас Шевченко, 1814-1861». Ось коротенькі цитати з деяких статтів, написаних авторами-чужинцями про нашого Шевченка в цьому документі:

«Сьогодні, коли 45 мільйонів українців, що є поневолені комуністичною Росією, віддано й непереможно намагаються позбутись деспотичного режиму Москви, то роблять це, ставлячи собі за зразок цього блискучого експонента справжньої волі, Тараса Шевченка, як свій символ надхнення і запалу...»

(Конгресмен Ласінський)

«Це Тарас Шевченко, великий український поет і оборонець волі, був тим, що вперше закликав українців сподіватися і вижити свого власного Джорджа Вашингтона...»

(Конгресмен Бінтлі)

«Це була поезія Шевченка, що 1917 року запалила український рух за незалежність і підтримувала Українську Народню Республіку в одчайдушній боротьбі, саму і ніким не підтримувану, боронитись проти агресії російських комуністів...»

(Сенатор Джа Віте)

Відбудова вільної України «знадвору» вже розпочалася... Тож робім так, щоб відбудова цієї відбудови доходило до наших братів на нашій Батьківщині, бо це необхідне для них у їхній боротьбі з комуністичною російською владою, і для прискорення відбудови самостійної України з середини.»

«УКРАЇНЕЦЬ В АВСТРАЛІЇ»

В ч. 26 (90) двотижневик політики, культури та громадського життя в землі «Тарас Шевченко згадає» в австралійському парламенті подає:

«Сенатор федерального парламенту Австралії Джордж Генван (ліберал, Вікторія) в порозумінні з керманічем зовнішніх зв'язків СУОА мтр. А. Преставеским (який передав йому відповідні матеріали) вніс 29. 11. 1960 в федеральному парламенті в Камберрі наступний запит до міністра пошти й телеграфу:

«Я вношу запит до Міністра, репрезентуючого Генерального Постмайстра: Чи Міністер звернув увагу на бажучу поштову марку американської пошти для вшанування пам'яті польського героя Падеревського? Чи Міністер не думає, що видача пам'яткових марок, зображуючих по черзі національних героїв країн, біженцям яких Австралія дала притулок від комунізму, буде ввічливим актом, що піднесе мораль і дух тих громад, які поселилися тут, як також буде виразом невпинного спротиву Австралії проти комуністичного диктату й агресії?»

(Закінчення на 8-й сторінці)

ЗА ТИЖДЕНЬ

ВИБРАВ СВОБОДУ

Капітан советського тендера (постачальника) підводних суден, литовець близько 40-років, скористав з того, що його судно прибуло до шведської пристані і зголосився у шведської влади з проханням надати йому політичний притулок.

РАДИТЬ ДОВІРЯТИ ХРУЦОВУ

Знаний англійський журналіст Едвард Креншо намагається переконати світ, що Хрущову треба довіряти в його миролюбстві. Він пише в «Нью-Йорк Геральд Трибюн» з 9. 4. ц. р. так: «Хрущов показав, що він цілком поважно думає, коли він так рішучо говорить про потребу уникати воєн — одинаково, як місцевих малих воєн, так і великих... Це вже деякий час ясне для кожного, що дивиться на справи безсторонньо. Коли б Хрущов хотів клопоту, то він одним порухом пальця міг би його мати в Конго, Альжирі, на Кубі і ще деінде.»

ЕКЗИЛЬНИЙ УРЯД КУБИ

В США кубінські емігранти й утікачі створили екзильний уряд під назвою кубінська революційна рада. В склад цієї ради входять усі організації кубінських емігрантів. Головою ради обрано д-ра Кардону, що разом з Кастро боровся проти диктатора Багісти, був першим прем'єром уряду Кастро, але скоро з Кастром порвав за його прокомуністичну політику, та пішов на еміграцію.

ЯК ТРЕБА ХРУЦОВА РОЗУМІТИ?

Дін Ечісон, колишній міністер закордонних справ в уряді президента Трумена, а тепер один із кращих дорадників президента Кеннеді, в журналі

«Сатердей Івнінг Пост» (США), цитуючи слова маніфесту комуністичних партій, прийнятого в грудні м. р. в Москві на нарадах представників партій усіх країн, що «війни за нац. визволення є святими війнами (як Корея, В'єтнам, Альжир, Ляос)» каже: «комуністи застосовують тактику особливо приписану Леніном, щоб зволікати з ударом, а тимчасом деморалізувати та послаблювати ворога.»

УГОРЩИНА

Комуністичний журнал «Елет ес Іродолом» (ч. 53) пише: «Односторонність оцінки достоту комуністичних авторів літературною політикою та критикою винна в тому, що в кругах молодих угорських письменників сильно діють буржуазні впливи, в той час коли вплив і керівництво партії не є досить успішні.»

Привіт з батьківщини з нагоди Шевченківського року

(ПЕРЕДАНО ЧЕРЕЗ ЕСПАНСЬКЕ НАЦІОНАЛЬНЕ РАДІО В МАДРІДІ

26. 3. 1961 р.)

«Українські вісті» в Новому Ульмі (Німеччина) (ч. 12/1438 за 19. 3. — Ред. «УВ») одержали зі Львова оригінальну листівку такого змісту: «Щиро здоровлю з всеукраїнським національним ювілеєм — 100-річчям з дня смерті Тараса Шевченка. Бажаю творчих успіхів. На все добре.»

Це зворушливе привітання коротке, але повне глибоких почувань і висловлення нашої національної єдності, наперекір Москві — вважаємо не тільки привітом робітникам «Українських вістей», але також їхнім читачам, і також усім українським патріотам на чужині, що відзначають свобідно Шевченківський Рік і відчищують велико-

го Шевченка від брудів московсько-комуністичної пропаганди.

Дякуючи за цей милий і зворушливий привіт, знашому чи незнашому Дорогому Землякові зі Львова, вітаємо від редакції «Українські вісті» в Новому Ульмі, від їхніх читачів і українських громад, розпоронених по цілому світі й автора цього привіту та всіх наших сестер і братів на рідній землі, що змушені московським насильством мовчати, але линуть своїми думками до нас на чужину так, як, при кожній нагоді, згадаємо ми їхнє геройське життя під московським ярмом. Саме ця листівка зі Львова ясно докажує нам, що ми діти одного великого народу, що ми вірні доньки й сини нашої Матері-України, що для них і для нас, в однаковій мірі важні і зобов'язуючі заповіді великого Шевченка — єдиномисліє і братоболіє.

Московсько-комуністична агентура в Києві, користуючись своїм правом насильства, запрягає наших братів до брудної лайки українських патріотів, що живуть за кордоном і боряться за ці самі ідеї самостійної і соборної української держави, що бореться наша воююча Батьківщина, змушує їх писати брехню про щастя нашого народу під московським ярмом і у формі «Вістей з України» розсилає їх, але вже не з Києва, а тільки зі східного Берліну — українцям на чужину.

Тільки, як беззастережно свідчить листівка-привітання для нас із Львова — московська отруга не приймається ані в нашій душі на чужині, ані не прийнялася вона в душах наших сестер і братів на рідній землі. Цей Шевченківський привіт для нас зі Львова — це привіт, і щирий, від серця привіт цілої України, якого навіть не можна порівнювати із московською фальшивкою, яку змушені писати в Києві наші брати, які фальшиво називаються «Вісті з України», бо це не «Вісті з України», а вісті насильства над нашими братами й їхнім сумлінням — це вісті московського МВД. Цей Шевченківський привіт зі Львова є безсумнівною гарантією, що нашими спільними трудами й боротьбою ми здійснимо пророчі слова Шевченка: «Встане Україна і розвіє тьму неволі. Світ правди засвітить і поможеться на волі невольничі діти!»

ЗВІДУСІЛЬ

(Закінчення з 4-ї сторінки)

сійські, польські та чеські передачі продовжено додатково на 15 хвилин.

Перенесення українських радіомовлень на пополудневій годині є некорисним для українських слухачів, бо відомо, що короткохвилові передачі найкраще приймає ввечері. До того ж, увечері має змогу слухати більше людей, ніж по полудні. Характерним є і те, що вечірні години радіопередач, які відібрано від українців, передано російським.

З ЩОДЕННИКА АРКАДІЯ ЛЮБЧЕНКА

1941 року, коли вибухла німецько-советська війна й німці зайняли територію України, відомий і талановитий український письменник Аркадій Любченко добровільно залишився в Харкові. Пізніше він переїхав на Західню Україну, де був заарештований німецьким гестапо. Звільнений напередодні розвалу Німеччини з тюрми й хворий передчасно помер на еміграції 1945 року.

Аркадій Любченко залишив нам не тільки цілу низку високомистецьких творів (наприклад, збірка «Вертеп» та інші), але також дуже цінний щоденник з часів перебування німців у Харкові. Як відомо, свого часу було опубліковано тільки першу частину цього щоденника, а друга частина чомусь і досі десь валяється по архівах. Але і в

першій частині щоденника є багато речей, про які варто було б нам знати і пам'ятати.

І так, 24. травня 1942 р. Любченко записує в своєму щоденнику:

«У будинку «Просвіти» збори, присвячені пам'яті Петлюри. Виставка (бідненька, блідо оформлена), панахида. Виступ козака, що «особисто зустрічався з Головним Отаманом». Говорить тихо й поганю українською мовою. Концерт випав блідо, сіро, бідно. Нема у нас сил, нема людей, культури... Хахли», — сумовито стверджує автор, одночасно вживаючи всіх заходів для виїзду з рідного міста.

Будучи на виставі «Маруся Богуславка», 25. травня 1942 р. Любченко залишив такий коментар... театральна культура наша геть занепадає...»

А тим часом:

«В київській міській управі пішло діловодство російською мовою... з'явилась брошура російських великодержавників, що закликає до єдності всі народи колишньої Росії... Єдина не делімая починає подавати свій голос... Грубо аж комічно... Німці почали наступ. В мішку і сам Тимошенко. Є думка, що він може скласти зброю й перекинутися на цей бік...»

Однаке, підлий хахол Тимошенко не перекинувся «на цей бік», Харків був відбитий.

ТРИБУНА МАРТИНА ЗАДЕКИ

Фейлетон Микити Хрущова

(З ВИСТУПУ ХРУЩОВА НА НАРАДІ ПЕРЕДОВИКІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В МІСТІ ВОРОНІЖ)

Товариші! Нам треба суворо жарати обманщиків, які всліяко намагаються прикрасити справу, приховати допущені ними помилки. Вчора я одержав такий лист:

«Перед Вашим приїздом в м. Вороніж, наприкінці січня 1961 року, директор птахогоспуду Новоусманського району тов. Зевін і керуючий відділком цього радгоспу тов. Крошка взяли у колійного майстра ст. Босво Південно-Східної залізниці тов. Хренова рейку, завдовжки 25 метрів, пристосували її тросами до тракторів і почали пригинати до землі кукурудзу, яку не було зібрано з площі близько 300 гектарів.

Цей масив кукурудзи (розташований у напрямі до атомової електростанції, коли їхати з Вороніжу на автомашині. Цей приклад наслідували й інші керівники. Багато в нашій області загинуло врожаю.

Ми, робітники ст. Босво, вважаємо, що Ви, Микито Сергійовичу, вживете заходів до порушників, покараєте їх за окоманіювання. Свіжий струмінь в нашій області час здійснити.

8. лютого 1961 року».

Це обурливий випадок, товариші. Але ще більш обурливо те, що секретар обкому партії тов. Хитров намагався неправильно зобразити всю цю справу. Повинен вам сказати, що, коли надійшов до мене цей лист, я сказав товаришам, щоб вони перевірили, чи так стоїть справ. А вже в листі повідомляється досить точна адреса. Послали на місце кореспондента «Правди». Той з'ясував, що факти, про які повідомляється в листі, відповідають дійсності. І ось цього журналіста викликають в обком і вимагають пояснити, чому він туди їздив. Значить вони дізнались і про це, вони вважають, очевидно, що без їхнього дозволу кореспондент газети не може їздити туди, звідки надходять критичні сигнали. Це абсолютно недопустима практика.

Секретар обкому тов. Хитров дав мені сьогодні таке пояснення: Вірно, каже він, трактор тягав рейку, але справа стоїть не так, як вам написали. Директор радгоспу обламав усі качани на кукурудзі, а щоб зібрати стебла, він просив у залізничників рейку і зібрав з поля стебла кукурудзи цією рейкою. Ну, це, товариші, щось нове в сільсько-господарській техніці. Можливо вам, тов. Хитров, слід запатентувати цей винахід?

Вислухавши все це, я сказав:

— Тов. Хитров, мені вже скоро 67 років, я не вірю в такі казки!

Звичайно, погано те, що зробив директор радгоспу. Але набагато гірше, коли секретар обкому, дізнавшись про це, замість того, щоб обуритися, почав давати мені зовсім неспроможні пояснення. Те, що він мені говорив, — це ж посміховисько.

Я вже казав тов. Хитрову і зараз скажу: якщо ви справді вірите в те, що говорите, тоді дайте свої пояснення на нараді людям, і хай народ розбереться, хто має рацію, а я в таке пояснення не вірю. Насправді це — обман, окоманіювання. Чому так зробили? Та хотіли обманути мене. Вони думали, що я поїду на будівництво ато-

мової станції. Але я не поїхав, бо мені ніколи їхати — сьогодні я відїжджаю в Москву. Але вони все ж вважали: напевно, поїде, не втримається. Так давайте по незібраній кукурудзі рейкою пройдемось — тоді не побачить.

І вишло, що я хоч і не бачив, а народ, люди побачили. Вони не погодилися з такими діями і засудили їх. І правильно зробили, дуже правильно!

Товариші! Не можна допускати парадності і галасу. Я зачитаю вам лист, одержаний мною вчора від домогосподарки Л. Богачової.

«Я, домогосподарка, — пише вона, — хочу Вам написати про окоманіювання — не про цифри виконання плянів, а про окоманіювання іншого роду.

Мене, як господарку, яка зв'язана щодня з базаром, дивує, що сталося на базарі і в магазинах останніми днями. У павільйоні для молока на базарі все вичистили, пофарбували, розстелили клейонки, помпили стекла, відремонтували столи. А влітку, в спеку на столах були ямки, в яких збиралося молоко, а в них гніздилися купки мух. На це не дивилися. Багато часу у господарок витрачалось на те, щоб стояти в чергах, чекаючи молока. Це було ще тиждець тому. Тепер молока досить, хоч його жирність 2 проценти. Змінилася картина і з м'ясом. Тепер його можна купити швидко. З'явилася в магазинах доступна по ціні дешева ковбаса. Все це добре, ми всі цьому дуже раді. Але чужі балачки, що після відїзду тов.

Хрущова все пропаде і знову доведеться стояти в чергах, не знаючи, принесеш додому, що треба, чи повернешся без потрібних продуктів. Яке розчарування викличе у громадян таке явище.

В ці дні на базар заходили головні начальники міста. Все їх почало цікавити. З'являлись дуже рано, о 6 годині ранку. Ця біганина по базару впала в очі громадянам. Чи бігатимуть вони так після Вашого відїзду?

Колгоспники радісно пояснюють, що тепер їм дають машини відвезти продукти на базар. Коли цих змін не буде закріплено, а для цього є всі можливості, то буде дуже прикро, люди будуть ображені, обурені. А ким?

Доведеться просити Вас, щоб Ви поговорили з нашими начальниками, від яких усе це залежить, — не допускати обурення й образи громадян.»

Чи правильно вона пише? Очевидно, правильно. Не можна так робити, треба, щоб люди завжди могли купувати потрібні їм продукти, щоб в магазинах був порядок.

Навіщо ж нам у Вороніжі або в інших містах займатися такими речами? Народ все це прикрашування, наведення тимчасового лоску бачить і обурюється. Чи не краще зробити так, щоб у наших містах і селах було добре не тільки до приїзду високопоставлених працівників, а завжди. Коли ж є хіба, то не треба їх замазувати, їх треба усувати. Народ буде підтримувати таких керівників.

Р. С. Замість коментаря до цього Микитино фелетона вистачить нагадати ось що приказку:

Шю поїєш, те й збереш.

МАРТИН ЗАДЕКА

РЕЦЕНЗІЇ І ОГЛЯДИ

Микола ОЧЕРЕТ

На Сході без змін

А. Височенко: «На генеральній лінії». Націоналістичне Видавництво в Європі. Париж, 1960 р., стор. 502.

Перед нами капітальна праця А. Височенка «На генеральній лінії». Автора ми знаємо за його попереднім твором «СССР без маски», що вийшов у світ 1951 р. накладом українського видавництва «Перемога» в Буенос-Айресі. Ще тоді ми дивувалися колосальній обізнаності автора з «зигзагами генеральної лінії», але саме там ми знайшли роз'яснення цієї обізнаності.

«Ось американський військовий пароплав «Генерал Стюарт» входить до широкої бухти океанського порту Ріо-де-Жанейро. Він не встиг зупинити своїх машин, а вже на його борту були... кореспонденти місцевих бразильських часописів... з задалегідь підготованим списком людей, яких і запросили на розмову. Моє прізвище стояло в тому спискові.

«Ви колишній радянський журналіст?» — дістаю запит від бразильського колеги.

«Так».

«Де працювали?»

«В московській газеті «Комсомольська правда», в ТАССі (Телеграфне Агентство Советського Союзу — М. О.), в центральних часописах советської України та в радіо».

«На засланих були?»

«Ні».

«В НКВД (Народний Комісаріат Внутренніх Дел — М. О.)?»

«Ні».

«Можливо в час війни уникали служби в червоній армії?»

«Теж ні. До советського війська я належав віддана. Брав участь в поході на Польщу, а проти німців воявав безпосередньо на передових позиціях, спочатку Південно-Західного фронту, пізніше в Словаччині.»

«В такому разі чому ви залишили Советський Союз?»

Відповідь на це питання Височенко дав в поширеному бразильському щоденникові: «Діаріо де Сан Паоло» в циклі нарисів, перекладених на португальську мову. Саме ці нариси й були фундаментом для першої праці автора: «СССР без маски». Великий успіх цієї першої книжки змусив автора уважніше поставитися до порушених ним питань, бо вільний західний світ майже не уявляє собі як проходить життя за «залізною заслоною», якою большевики відгородили одну шосту частину земної кулі.

Й ось автор 31. 8. 1952 р. починає свою працю, в наслідок якої ми в 1960 р. маємо його нову книжку: «На генеральній лінії».

Тут musimо пояснити поняття «генеральної лінії» за словами самого автора.

«Советський Союз всередині поділений на дві відмінні частини. Я маю на увазі звичайних людей. Одні з них стоять на генеральній лінії, інші — поза нею. До перших належать усі ті щасливі громадяни радісного соціалістичного суспільства, які ще не сиділи, чи вже відсиділи в тюрмах, підвалах НКВД, належать усі інші. Отже, якщо ви жили в СССР і завжди або частково перебували на т. зв. волі, то ви той час, можливо самі нічого не підозрюючи, стояли на генеральній лінії партії. Звичайно, стояли, як могли, як зуміли на ній вмотитись. Хто ж не стоїть там на ній, той сидить, цілком зрозуміло не на лінії, а в місцях «особливого призначення», тобто в хижих пазурях НКВД».

Це визначення дає повну картину внутрішнього життя людей в СССР, де основним регулятором є жорстокий, безоглядний терор НКВД, число жертв якого треба рахувати мільйонами. Та про цей терор вільний західний світ не повинен знати, тому назовні діє пропаганда, — основний регулятор міжнародних зносин. На цю пропаганду, що нічого спільного не має з дійсним внутрішнім життям, бо є суцільною брехнею, уряд Советського Союзу витрачає колосальні суми і часто досягає блискучих неслідек. Навіть гостювання в СССР визначних діячів західного світу так обставляється, що дійсність ви-

дається «земним раєм», про який ці діяти пишуть, повернувшись з гостини і тим надівають рожеві окуляри своїм же громадянам.

Пригадується візита прем'єра Франції Едуарда Ерріо, який написав захоплюючі рядки про свою візиту до Києва, де вихваляв життя підсоветської України, а советські «вельможі» широ сміялись із цих рядків, бо й самі не сподівалися такого «ефекту» цих гостей, навіть не могли передбачити, що «Едуард Ерріо така пересічна людина, що легко пощастило його обдурити».

Отже пропаганда діє з великими наслідками, а тому мимоволі постає питання про вияснення дійсного становища. І нова книжка Височенка подає його так само, як і інші. Досвідчений автор, що ось уже 30 років працює пером і весь час стояв у вирі советського життя, добре розуміє, як найкраще сприймає читач советську дійсність. Тому його книжка є своєрідною збіркою оповідань, що не зв'язані між собою, але всі відбивають різні моменти з советського життя. І саме цією реальною дійсністю всі оповідання пов'язані між собою, визначаючи правдиво становище советського суспільства.

Читаємо оповідання за оповіданням і мимоволі кріпне думка, що в СССР «е народ і є вороги народу» — уряд Советського Союзу, «е пролетаріят і є диктатура над пролетаріатом» — НКВД — цей виконавець волі уряду СССР. Тому не дивно, що весь хист, вся творчість народу йде на те, оби якоюсь обдурити свого «ворога», щоб зробити «шум і галас» над мильною булькою, видаючи її за світове досягнення. Ось «електромобіль», який їде лише з гори, коли його ззаду похвнуть ногою і про якість якого академік Супруненко так висловився:

«Все ні к бісу!» Ось «валці 222», що їх жодний завод не приймає через абсолютну непридатність, а «винахідники» переіменують їх у «валці 222-а» і пускають знову мандрувати залізницею як «найбільше технічне удосконалення». Ось королева Ленга, що дає 64 літри молока на добу, а коли Сталін наказав привезти Ленгу на виставку до Москви «хай цілий світ побачить нашу рекордистку!», то «рекордистка» зникає від соняшного удару. Ось «вітродвигун», ось переклади з казахської мови творів неграмотного Джамбула, ось відважні ковбасники, ось «ложки Дніпрельстану»...

Читаємо й читаємо, і пригадуємо візиту Хрущова до США та його пропагандивні виступи.

Ось «Блискучий наступ» в книжці Височенка, а в пам'яті самі виникають слова Хрущова, що всіх запевняв: «СССР має досить ядерної зброї щоб знищити будь-яку країну на землі». Хіба не так запевняв Сталін, що «війну будемо вести лише на чужій території»? А що сталося у дійсності?

Нічого не змінилось на Сході: терор проти власного народу і пропаганда назовні без будь-якої реальної для цього підстави, чистої води «окоманіювання». Так було раніш, так є й зараз.

Отже аби гарно розуміти це окоманіювання, варто кожному прочитати «На генеральній лінії» і перекласти цю книжку не лише на португальську, але й на англійську мову.

Микола ОЧЕРЕТ

В лютому місяці представники української церковної громади у Відні відідали віденського кардинала, архієпископа Франца Кеґера. Як вираз подяки за його опіку над українського громадою вони передали кардиналові низку платівок з грамзаписами української літургії, колядок та релігійних пісень. При цій нагоді виявилось, що австрійський владика читає і розуміє по-українському. Українську делегацію до кардинала очолював лікар Маркіян Дзеревич, який у 1956 р. повернувся до Відня після 10 років ув'язнення в концтаборах Сибіру.

Коротко — з життя на чужині

ЧЛЕН сенату США Томас ДАДД назвав Советський Союз «найбільшою тюрмою народів». Сенатор Дадд з Коннектикута, член демократичної партії, — виступив з промовою в американському сенаті в зв'язку з українським національним святом 22. січня. Сенатор Дадд висловив подив українському народові за його оборону власних національних інтересів та спротив комунізму. Він згадав також, що в цьому спротиві загинуло кілька мільйонів людей в Україні під час колективізації. Сьогодні навіть з советської преси видно, що існує український спротив. Нав'язуючи до свята української державності, сенатор заявив: «Ми повинні сказати 35-ом мільйонам українців... що ми їх не забули і що ми не погоджуємося з їхнім поневоленням. Ми впевнені, що сонце свободи для них знову засвітить. І приїде час, коли вони займуть, згідно закону, те місце, яке їм належить серед інших суверенних народів світу.»

Промовляючи на зборах студентського товариства «Обнова» в Едмонтоні, український католицький єпископ Західної Канади Кир Ніл звернувся з закличком: «Українські студенти, що вчаться у канадських університетах, повинні приділяти більше уваги вивченню української мови.» В товаристві «Обнова» запровадили звичай надавати щорічно нагороду за найкращі успіхи в науці та в громадській роботі. Нагороду за 1960 р. присудили студентці Щербатюк. Після зборів студентського т-ва «Обнова» була товариська зустріч студентів і старших громадян, колишніх випускників університету в Едмонтоні. На зустрічі промовляв міністер освіти провінції Алберта Олборт. Міністер згадав про важливість святкування 22. січня для українського народу і підкреслив заслуги українських поселенців в розвильку Канади. При цій нагоді він подав інформацію про стан української мови в шкільництві провінції Алберта.

ШЕВЧЕНКІВСЬКІ ВРОЧИСТОСТІ

Сконторп

Твори Т. Г. Шевченка — це цілюща вода, що на протязі понад століття лікує наші спрагли до волі серця і душі. Якщо ви захворіли на ностальгію, чи вас охопила депресія, а ви втратили віру — беріть у руки «Кобзаря», — це джерело мудрости, — і віра вам буде повернена. Для всіх великий пророк має своє палке слово. Коли вами опанує пиха і зарозумілість, читайте це українське євангеліє і полуда зійде з ваших очей. Якщо ви втратили грунт і блукаєте по чужих манівцях, прикладайте до цього цілющого джерела поезії й вірний шлях знайдете, бо Т. Шевченко є втіленням збірної волі нашого народу, він є символом нашої державности, наш національний пастир.

Мені довелося говорити з одним січовим стрільцем, що в лавах УГА був на Правобережній Україні і разом з Армією УНР боровся проти займанців.

«Наша частина зупинилася на постій в одному селі і ми пішли до старости дістати фуражу для коней.

— Хто ви такі будете, австрійці? — запитав староста.

Ми носили тоді австрійську уніформу.

— Ні, ми українці.

— Цього мало. Хто це такий? — указав він на портрет нашого пророка.

— Тарас Шевченко. — відповіли ми.

— Цього досить, — сказав він і тут же розпорядився видати фуражу нашим коням.»

Під час Визвольних Змагань Т. Шевченко був найвищим авторитетом. Не випадково, що після проголошення ІV Універсалу по селах в знак солідарности відбувалися демонстрації, в яких носили портрет Т. Шевченка і співали «Заповіт», «Ще не вмерла Україна...».

Навіть тепер його велика постать включена в орбіту «холодної війни» між Сходом і Заходом. Коли червона Росія довідалася, що буде збудований пам'ятник Т. Шевченкові в Вашингтоні і Вінніпезі, постановила поставити пам'ятник і в Москві, яку він смертельно ненавидів. Це свідчить, що поет має світове значення, як великий гуманіст.

З такими думками я прийшов на академію, присвячену ювілеєві Тараса Григоровича, що відбулася 18. 3. 1961 р. в Сконторпі (Великобританія).

Немов живий він прийшов до нас на чужину, щоб через століття сказати спеціально написані для нас слова, що звисають гаслами зі сцени: «Борітеся — поборете», «Свою Україну любіте», «І чужого научайтеся і свого не цурайтеся», «Розкуйтеся — братуйтеся в чужому краї».

Академію відкрив голова ювілейного комітету Г. Слобода.

Учні українських шкіл з участю трьох дорослих співаків (Ю. Габура, В. Мерлюк, Гамляк), під акомпаньямент двох мандолін (П. Маслій і П. Кирицький) і гітари (Б. Антошко) виконали «Заповіт».

Доповідь «Національне значення Т. Г. Шевченка» виголосив Я. Душенко. Короткий життєпис поета в англійській мові прочитав В. Садовий. Широка художня програма на твори поета, що забрала майже дві години, була підготовлена вчителем школи П. Маслієм. Всі виконавці, як діти, так і дорослі виступали в мальовничих національних строях. Під керівництвом пані Ж. Іванцюрі поставлено дітьми інсценізацію «Розрита могила».

По вичерпані програми голова ювілейного комітету подякував П. Маслієві за гарно підготовлену і виконану програму.

Варто також згадати, що різьбар по дереву Ю. Ступай в честь ювілею тут же в залі зробив виставку своїх праць, — чотири з них спеціально присвячені Т. Г. Шевченкові.

С. ТЕЛЕВНИЙ

Ляндсгут

19. 3. 1961 р. українське громадянство Ляндсгугу (Західна Німеччина) віддало своєму геніві-пророкові Тарасові Шевченкові гідну і щирну шану та відданість, згадуючи його «не злим тихим словом», згідно з його безсмертним заповітом.

В початках березня ц. р. був покликаний ініціативний комітет м. Ляндсгут в особах православного і греко-католи-

цького священників та семи визначних громадян для організування ювілейної академії, присвяченої ювілеєві Т. Шевченка та вкладення святочної програми.

О. прот. Анатолій Дублянський в УА ПЦеркві св. Михаїла Архистратига відправив урочисту службу Божу, а також і панахиду за спокій спочилого в Бозі великого сина України і співця краю долі українському народові — Тараса Григоровича Шевченка. Під час панахиди в церкві було багато українців, особливо діточок. Випадково, переїздом, був присутній на службі Божій, як і панахиді високодостоїнний гість Світової Ради Церков на Німеччину п. Галін.

Змістовну проповідь в честь Шевченка та виголосив сказав до молящих у храмі о. прот. Дублянський.

У Греко-Католицькій Церкві при таборі Генкасерне о. Мирослав Проскурницький, український католицький душпастир, відправив службу Божу й панахиду за спокій найбільшого патріота України і борця за державу українську Тараса та виголосив змістовну проповідь про любов Шевченка до українського народу і до Бога.

При храмі св. Петра і Павла в гарно прибраній, національно вдекорованій залі, увітчаній гарними квітами, старанням п. Ковалю і свідомих українців, на килимі був гарний портрет Тараса, оздоблений вишитим рушником, а під ним золотими цифрами напис — 1861-1961. Два національні прапори і тризуб, який підтримували школярі Грина Парницька, В. Бамік, Ріта Гук і Пономаренко, звеличували красу святочної академії.

При загальному співі: «Як умру, то поховайте», відкриття і вступне слово до актуального моменту академії зробив о. Проскурницький, який в гарно-стилізованій формі, що до змісту врочистої шани, присвяченої Шевченкові, яскраво підкреслив повсярєння, перейдені великим сином України Тарасом та його невмиручі заслуги для України.

Як головну точку академії в програмі, Карасюкевич виголосив реферат, опрацьований полк. С. Сидоренком, — про життя борця невмирущої слави України Тараса Шевченка.

У національних ношах діти української школи виголосили декілька деклямацій, яких підготував до вступу на сцену о. Дублянський. Як початок, так і закінчення деклямацій виголосив п. Мелешко «Сон», «Посланіє до живих, мертвих і ненароджених» і уривок «Ми нають дні», зробивши гарне враження на присутню аудиторію. Всі декляматори були нагороджені рясними оплесками.

В міжчасі деклямацій п. Маланий виконав три точки (скрипкові) на Шевченкові поезії, що заслуговує на увагу і вдячність присутніх.

О. прот. Дублянський від імені святочного ініціативного комітету і свого власного подякував усім тим, що звеличували найбільшого сина України й батька українського народу Тараса Шевченка, а особливо подякував діточкам української школи.

ПРИСУТНІЙ

Алентавн

У Хрестопоклонну неділю 12. 3. 1961 р. в церкві св. Миколая в Алентавні (США) відбувалися Богослуження, присвячені столітнім роковинам за дня смерті найбільшого сина України — Тараса Шевченка. Мітрофорний протоєрей і настоятель парафії о. Костянтин Даниленко-Данилевський, після євангелії, виголосив глибоко повчальну проповідь на тему: «Про три Вселенських Хрести і хрестний мученицький шлях великого Кобзаря». А тоді прочитав архипастирське послання в столітні роковини.

Після Богослуження була відправлена велика громадська панахида за вічний спокій спочилого слуги Божого Тараса. На аналої серед церкви й бічних столиках Сестрицтво св. Софії Премудрости Божої: Ольга Юричко, Віра Фрітцлер, Лідія Гулик, Ганна Чубенко, Поліна Голіва, Ганна Нечитайло, Марія Храпач, Настя Кузьменко, Сергій Кутас розташували мисочки Тарасові — коливо з куті, рижку з родзинками, меканом, овочами, спеченими пірижечками, хлібами та всім пісним і постовим. Цер-

кву наповнили скорботно-сумні мелодії... Разом із священником усі стають на коліна... Тоді споживають коливо.

Невеличка українська громада перейшла до просторої парафіяльної залі, зодягненої в траур. На відкритій сцені підвищено стояв великий портрет поета, що сидить на Дніпровій горі з козю. По боках два українських юнаки з третьої генерації, як символ квітучої молоді. Церковний хор, під проводом аматора співу Олександра Фрітцлера (голови парафії), в супроводі клавиртурної музики, виконує «Заповіт». Всі співають. Тоді патріотичне слово «Воздвижним пам'ятник Шевченкові у Вашингтоні» — виголошує Федір Чубенко та закликає всіх до жертвенности.

За цим ідуть інсценізації й деклямації: «Мені тринадцятий минав...» — учень М. Нечитайло. «І золотий й дорогий...» — у-ця Броніслава Нечитайло. «Мені однаково...» — учень Любомир Юричко. «Пі окрадену збудили...» — вірш Сп. Черкасенко, деклямував Тарас Чубенко.

Тоді знову в супроводі піаніно, за яким Тарас Чубенко, та репродукції на патефоні хор виконує: «Садок вишневий...», «Ще не вмерла Україна...», «Не пора, не пора... Закінчуючи молитвою: «Боже великий єдиний...».

В процесі такої імпрези парафіяни за столами споживали «Тарасову мисочку», що душу свою положив за волю України... Поминки наших славних предків на курганах, могилах та кладовищах ідуть із нашої тисячолітньої давнини — часів дохристиянського й християнського, лицарського епосу. Традиційно-патріархальна «Мисочка Шевченкові» об'єднала коло себе патріотів-почитателів невмирущого культу великого Кобзаря.

Мерися СЛОВОЖАНКА

Утрехт

Для вшанування ювілею невмирущого Т. Г. Шевченка невелика громада укра-

їнців в Голляндії створила ювілейний комітет (див. його залик в «УВ» ч. 52/1426 за 25. 12. 1960 р.).

Свято відбулося 26. 3. 1961 р. в Утрехті. В протестантській церкві мітрофорний протоєрей о. Бачинський відправив службу Божу та панахиду по Т. Шевченкові. Співав хор греко-католицької російської церкви під керівництвом Євгенія Острома.

В пальмовій залі «Ярбурст» голова ОУГ М. Скрипник офіційно відкрив свято спершу для українців. Секретар ОУГ М. Брик прочитав реферат, а пані В. Нога з надхненням деклямувала «Розрита могила».

У загальних врочистостях було присутніх близько 150 голляндських гостей. «Візантійський хор» під диригентством М. Антоновича проспівав «Заповіт», чаруюча мелодія якого зворушила серця присутніх. О. Кушета коротенько в голляндській мові прочитав «Чим був Т. Шевченко». Знову «Візантійський хор» виконав «Прометей». В. Річ деклямувала в англійському перекладі «Розрита могила», «І небо не мите», «Сонце заходить» та «Садок вишневий...». В. Луців під акомпаньямент бандури проспівав «Дума на смерть козака» та в супроводі піаніно Е. Браун — «Ой, чого ти почорніло...» й «Рече та стогне...».

Виконанням «Візантійським хором», «Було колись», «Садок вишневий...» та українського і голляндського національних гімнів було закінчено свято.

В залі була влаштована виставка з творів Т. Шевченка, на якій були і рідкісні видання «Кобзаря».

Ні одного з національних велетнів минулого українці так врочисто не вшанують, як ювілей Т. Шевченка. Одні вшанували ювілей цінними виданнями, інші присвятили твір, скульптуру, чи вшанували звичайним маленьким вкладом праці. А в нас, у Голляндії? Шев-

(Закінчення на 8-й сторінці)

З НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ УВАН у США Цикл доповідей з шевченкознавства

Конференцію УВАН у США 28. лютого 1961 р. відкрив голова Академії проф. Юрій Шевельов. Він сказав, що загально відомою річчю є роля Шевченка в історії України. Менше зроблено для того, щоб піднести загально людське значення творчости Шевченка. Тут зокрема важлива його лірика віри, лірика самотности і лірика душі, розірваної між гнівом і любов'ю. Ще одна сторона є цікавою для міжнародної ролі Шевченка — його зв'язки з поетами-сучасниками, які його не читали, і він їх не читав, але які, подібно до нього, були щершими передвісниками експресіонізму і сюрреалізму. Проф. Шевельов

назвав поета Вільяма Блейка, що помер 1827 р. і що в його творчості можна знайти паралелізм з творчістю Шевченка. Також є спільні риси з Вотом Вітменом. Блейк і Вітмен лишалися непомічені сучасниками, їх «відкрили» пізніше. Також ще багато має бути відкрито у Шевченка.

Шевельов сказав, що Академія планує відзначити шевченківські дні циклом доповідей, присвячених окремим конкретним темам. Сьогоднішня доповідь — про буквар, що його склав Шевченко, висвітлить надзвичайно характерний факт з останнього року життя поета.

ДОПОВІДЬ І. КОРОВИЦЬКОГО:

„Шевченків буквар 1861 року“

Доповідач підкреслив, що останньою Шевченковою книгою, яка вийшла за його життя, був — «Букварь Южнорусский», Санктпетербург, 1861. Прагнення діяти для освіти народу в Шевченка були пов'язані ще з давніми думками київських братчиків і поет нераз підкреслював, що «де люди цураються освіти — там темнота, всякі недостачі, злидні» та, що в школах навчалося усього «крім своєї лобі мови».

Влітку й восени 1860 р. Шевченко прибував зразки для своєї праці, а в жовтні працював над Букварем, що його й виголосив на початку, а найпізніше в середині листопада. Рукопис Шевченко віддав друкарні Гогенфельдена й заплатив за друкування 10 000 примірників 195 рублів. На початку січня 1861 р. Шевченко займався вже розповсюдженням книжки, в чому йому допомагали його приятелі в Києві, Полтаві, Чернігові та інших містах.

Проте, розповсюдженню Букваря перешкодили офіційні чинники, що боялися небажаного для них впливу цієї книжечки на населення України. У тамтих об'явках підкреслювано, що такі книжечки «мають за мету знову викликати до окремого життя українську народність». Тож поліція відбирала букварі від приватних осіб, а шкільна

й духовна влада не допускали їх до шкіл.

Буквар розпочинається великою й малою азбуками, що за ними йдуть уривки з псалмів, молитви, дві думи й приказки. Молитви супроводяться поясненнями, сповненими Шевченкових образів, висловів його глибоко етичного світогляду. Проте Шевченко не пильнував правописної одноставности своїх писань українською мовою і тому для навчання грамоти його Буквар не був придатний. Натомість ця книжка несла науку про людські чесноти, що для її автора було важливіше від мовно-правописних справ. Зрештою, недопрацьованість Букваря самозрозуміла, бо останні роки свого життя Шевченко був зайнятий дуже різноманітною діяльністю (література, граверство, малювання, товариські та громадські справи, влаштування особистих справ, зокрема намір одружитися та набуття землі на Україні). Для ще однієї тогочасної його справи — букваря, часу не лишалось.

Буквар має величезне значення для вивчення діяльности поета в останні місяці його життя і стверджує велику ідейність Шевченка та неперестання, — аж до самої смерті, — прагнення принести користь «мали оцим рабам німим». Л. Д.

ШЕВЧЕНКІВСЬКІ ВРОЧИСТОСТІ

(Закінчення з 7-ї сторінки)

ченка використали для вшанування себе, для власної саморефлекції.

Кожний здвигне плечима, коли загляне в місцеву католицьку газету «Гет Центрум» за 27. 3. 1961 р. зі звітом про свято, яке відбулося в Утрехті. На першому місці саморефлекція О. Кушпета, звичайно, з його титулами та посадами. Далі йде знімка В. Луцтва з його життєписом, обдарованими здібностями від дитячих літ, знанням мов, успіхами в усьому світі... Є також згадки і про інших, але з підкресленням: «з Західної України». Якщо сдиний Т. Шевченко з-за Збруча й удостоївся потрапити в число «лучших», то й то його чемно посунули на «належне місце, на задню, четверту сторінку. А з того всього сла-

вословія лише четвертину уділено Т. Шевченкові.

Та в цьому не вина згаданої газети, бож вона все те передрукувала з саморефлекційної «програми», яку Омелян Кушпета видрукував та розіслав по всіх стільцях у «революційний» спосіб, без відому і згоди ювілейного комітету. Бо святочна програма була розіслана ювілейним комітетом заздалегідь усім разом з запрошеннями.

Я, наприклад, перший раз таке бачу, що розперзані амбітники використали авторитет Шевченка для саморефлекції, і то за громадські гроші. Бож на все є свій час і своє місце.

В. ГЕРАСИМЕНКО

Надіслані видання

«Соборний борць», збірка гумористичних нарисів, розповідей, лицедійств, оглядів та рецензій з актуальних і недавньоминулих подій; Микола Понеділок, Видавництво Юліана Середняка, Буенос-Айрес, 1960 р., 400 стор. Обкладинка і рисунки в тексті Бориса Крюкова. Друкування дуже недбале. Англійський журнал «Бук Ньюс» в Нью-

Йорку, видання за грудень 1961 р., помістив інформацію про вихід у світ «Соборного борця» М. Понеділка.

«З джерел буття», афоризми, сенгенції, роздуми; книжка друга, Гнат О. Діброва, Нью-Йорк, 1960 р., 64 стор.

«Промениста зрада», поезії, Богдан Рубчак, Видавництво Нью-Йоркської Групи, Нью-Йорк-Чикаго, 1960 р., 48 стор.

«Розділ з хроніки одного галицького села», О. Романівський, накладом гуртка колишніх мешканців села Романова, Торонто, 1960 р., 32 стор.

Повідомлення

Повідомляємо українське громадянство, що в суботу 22. квітня 1961 р. відбудеться в Мюнхені — Софієнзалі (при Софієнштр. 6)

АКАДЕМІЯ-КОНЦЕРТ

відзначення ювілею Тараса Шевченка.

В програмі:

Доповідь проф. Павла Зайцева;

Виступ солістів — Анна Патрай, Юліян Горн; рецитації — Наталя Дорощенко, Олекса Омельчук; український камерний хор під керівництвом І. Полуляха; при фортепіані проф. Руперт Гундлах.

ДІЛОВИЙ КОМІТЕТ

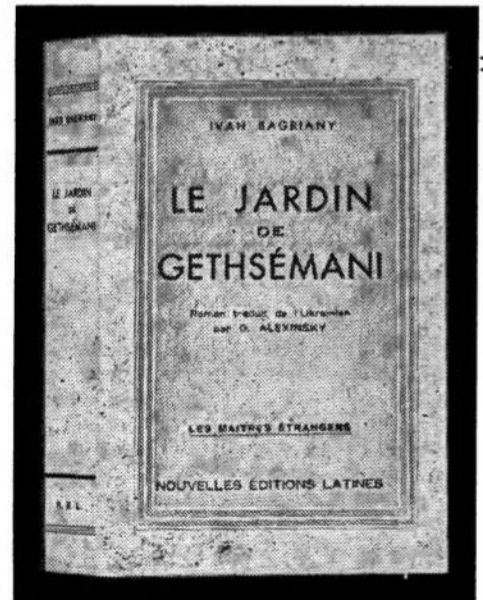
Що пише українська еміграційна...

(Закінчення з 5-ї сторінки)

Чи Міністерству даліше відомо, що вільний український рух просив Об'єднанні Нації оголосити 1961 рік роком Тараса Шевченка, великого українського поета та борця за свободу, який помер 1861 р.?

Оскільки уряд одобрить цю ідею, чи Міністер не схоче подумати над пропозицією, що початок повинен бути зроблений з Тарасом Шевченком, а даліше по черзі з героями інших країн, коли відповідні річниці надійдуть з бігом літ?»

Відповідь міністра і рішення уряду ще невідомі...»

„САД ГЕТСИМАНСЬКИЙ“ І. БАГРЯНОГО французькою мовою

Видання «Nouvelles Editions Latines» в серії «ЧУЖИНЦЬКІ МАЙСТРИ СЛОВА» («Les Maitres Etrangers»). Стор. 452. Переклад Г. АЛЕКСІНСЬКОГО.

До відома всіх наших читачів у Франції, Бельгії, в Канаді, в США, Англії й Австралії та інших країнах, які хотіли б придбати книгу «САД ГЕТСИМАНСЬКИЙ» французькою мовою, подаємо точну адресу, де вони можуть цю книгу придбати:

«Nouvelles Editions Latines»
1. Rue Palatine
Paris VI. — France

Вартість одного примірника — 12 фр.франків (нових), або 3 долари, або 11 нім. марок. При гуртових закупках (більшої кількості примірників) — знижка 30%.

Найкраще ж книгу замовляти в місцевих книгарнях країни, де ви живете, подаючи назву книги та адресу видавництва.

Це книга про трагедію людської особистості під совєтими й про її спротив режимові. Всі емігранти з ССРСР в такому виданні французькою мовою особливо зацікавлені.

А українські емігранти в усіх франкомовних країнах мусли б довести французькому видавцеві, що вони належать до висококультурного народу, купуючи видану ним українську книгу й поширюючи її. Цим вони також не тільки підняли честь української літератури, а й змагання нашого народу та всіх уярмлених в ССРСР націй до свободи. Чим більше світ знатиме про нас, тим ближче ми до мети.

Високоповажаний Пана Плевако!
На Ваш запит в «УВ» ч. 10(1436) за 5. 3. 1961 р. нижче друкуємо відповідь М. Приходька, яка поступила до нас.

В/шановний пане редакторе!
Подаю відповідь на запитання п. Плевако, вміщене у Вашому шановному часописі:

Моя книжка «На роздоріжжях» (в англійській мові — «Один з 15 мільйонів») мала такі видання в таких мовах: українське — Вінніпег, «Тризуб»; англійське (Канада — «Дент», нормальне видання і «покет бук»; Англія, «Дент» — для всіх країн Коммонвелту; США — «Літл Браун» — звичайне видання в твердій обкладинці і спеціальне, роз-

кішне видання для бібліотек); індійською, арабською — в усіх трьох мовах видано інформаційною службою Англії і США, великими накладками; японською — в-во «Кокусаї Банка Куокаї».

Примірники всіх цих видань маю в себе і думаю, що п. Плевако зможе дістати їх, написавши до вказаних видавців.

Поза тим, маю певні відомості, що книжка була видана корейською і китайською мовами, але цих видань ще не одержав. Маю неперевірені відомості, що книжка була видана кимсь в Аргентині еспанською мовою.

З щирою пошаною М. ПРИХОДЬКО

† Кузьма КИРПА

Союз Українських Ветеранів у Дорнштадті (будинок для старих віком біля Ульму, Західна Німеччина) з великим сумом сповіщає всіх членів і прихильників СУВ, що 28. лютого 1961 р. на 76 році життя, після довгої і тяжкої недуги, не дочекавшись повороту на рідну Батьківщину, за волю якої боровся, упокоївся в Бозі св. п. сотник окремої Кінної дивізії Армії УНР

Кузьма КИРПА

Покійний увесь час був активним членом СУВ, ЦПУЕН, УМХС і СУВІ.

Похований на цвинтарі Дорнштадт 3. березня 1961 р. Полк. В. Татарський, як товариш по зброї Покійного, прощав

Небіжчика над відкритою могилою і згадав у своїй промові теплим словом заслуги Покійного сот. Кирпи для України й українського народу.

Нехай чужа земля буде йому легкою. Вічна йому пам'ять.

ВІДДІЛ СУВ у Дорнштадті

Повідомлення

Просимо тих передплатників газети «УВ» в Англії, ким не послано збіркових листів через віддаленість місця проживання від більшості скупчень українців, надіслати внески на пресфонд прямо до мене. А. БОНДАРЕНКО

ПОВІДОМЛЕННЯ

Головна управа Об'єднання Українських Жінок в Німеччині повідомляє українське громадянство, що 6-й з'їзд ОУЖ відбудеться з 29. квітня до 1. травня 1961 р. в Мюнхені, в приміщенні ресторану «Мюнхнер Гоф», Дахауерстр. 21.

Відкриття з'їзду 29. 4. 1961 р. о 6-й год. вечора.

Привіти і листи надсилати на адресу: Ukrainianer Frauenverband (O.U.Z.), München 2, Dachauerstr. 9/2.

ПРОГРАМА:

29. 4. — о 6-й год. вечора відкриття. Молитви свячениць, вибір президії з'їзду, усні і писемні привіти, спільна вечеря і товариська гутірка.

30. 4. — служби Божі в обох церквах. 11.30 — обід у «Мюнхнер Гоф». 13. год. — початок нарад з'їзду. Вибір комісії: верифікаційної, резолюційної, номінаційної, пресової. Зачитання і затвердження правилника та програми з'їзду. Звіт верифікаційної комісії, затвердження протоколу попереднього з'їзду. Доповідь заступника голови ОУЖ, п. мгр. Дарії Ребет на тему: «Актуальність жіночих організацій». Перерва. Звіт голови ОУЖ п. доц. О. Сулими-Бойко за роботу головної управи на протязі каденції з 15. грудня 1958 р. до 1. травня 1961 р. Звіт голови контрольної комісії п. О. Савицької. Дискусія над звітами. Удільнення абсолюторії уступаючій управі. Вечера.

1. 5. — 10 год ранку. Доповідь голови відділу ОУЖ в Нюрнберзі п. Дарії Козакевич на тему: «Виховання українських дітей в німецькому оточенні». Виступи делегаток з теренів. Вибори нової управи. Вибори контрольної комісії. Обід. Затвердження резолюцій. Словесної голови. Прощання делегаток, співання українського національного гимну. Огляд Мюнхену.

ГОЛОВНА УПРАВА ОУЖ в Німеччині

3 книги „Собача жисть“

(Закінчення)

Як умру то закопайте
В триметровій ямі
І зробіть мою могилу
Дрібними сльозами.

На христі шоб була напись:
«Салимом звався
Бойовий був силяннин,
За правду сражався.
Одав жисть свою пичальну
За силянське діло.
Вибився щитай з нічого
На велику силу.»

Закопайте із хлагами
Під вечір уранці
Й ні забудьте в гроб покласти
Партбілет силянський.

Домаха як і всігда шморкає носом з жалості. Ох і ні люблю ж я оціх бабських нежностей. Заповіт то ще ні смерть і німа чого розстроюваця.

Витрися кажу Домахо та слухай мене з вніманієм. Кажидця зібралоса у нас з півтори тищі хунтів капіталу. Я оце думав як їх полезно зросходувать і зробив такий вивод. Як умру то одкни з півтици на памятник. А остачу нужно пириписать якомусь закальоному силяннину шоб слідив за могилою. А Домаха враз насупилася і заявля: Оце так вірующій! Тобі памятник, а мене шоб закопать як собаку? Де ж твоє уваженіє до женщины?

Мені кажу памятник належидця по закону бо я пившка а ти кажу даже в партії ні состояла. А во вторих кажу я написав заповіт і нужно оставить по собі впічатленіє.

Да шо там я буду розбалакувать з дурочкой. Пириписав гроші на одного убідьонного силяннина шо має дітей. І

приказав шо якщо возьме з них хоч копейку на самогон, то силянське діло обізатільно провалідця. А якщо і він дригне ногами то шоб його діти дивилися за могилою і дряжали її по всьому силянському уставу.

Бо як сам зарані за все ні похлопочиш то й бужви по тобі ні останідця. А я думаю так, шо хоч жисть була собача, но помер громко і з почотом.

І то насладженіє. Стражданія ні пішли даром.

На цім і ставлю точку з крапкою без ніякого сомненія.

З істиним уваженієм
Салимон ХВІСТДОГОРИ
лідер знімужиного силянства
й примерна опора вождя.

Кінець

Не забувайте про передплату на „УВ“

Тижневик політики, культури і громадського життя
РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Адреса редакції й адміністрації
„UKRAINSKI WISTY“
Neu-Ulm/Donau, Schlieflach 32

Місячна передплата «УВ» в Німеччині, включно з пересилкою, коштує 3.50 нм.